

บทที่ 8

พัฒนาการรัฐประชาชาติ

เค้าโครงเรื่อง

1. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนฝรั่งเศส
2. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนเยอรมัน
3. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนอิตาลี
4. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนอังกฤษ
5. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนสเปน

สาระสำคัญ

1. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนฝรั่งเศส เริ่มเมื่อกษัตริย์ราชวงศ์คาโรลิงเจียนอ่อนแอ ไม่สามารถป้องกันการรุกรานจากพวกอนารยชนได้ บรรดาพวกขุนนางต้องป้องกันมณฑลของตนเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบศักดินาในฝรั่งเศส แต่ต่อมากษัตริย์ฝรั่งเศสที่มีความสามารถค่อย ๆ ลดอิทธิพลของพวกขุนนาง พัฒนาอำนาจของกษัตริย์เพิ่มมากขึ้น และขยายดินแดนของกษัตริย์ได้อย่างกว้างขวาง

กษัตริย์ฝรั่งเศสที่สำคัญได้แก่ ฮิวจ์ คาเพท, พระเจ้าฟิลิปที่ 2, พระเจ้าหลุยส์ที่ 9, พระเจ้าฟิลิปที่ 4, พระเจ้าฟิลิปที่ 6 และพระเจ้าหลุยส์ที่ 6

2. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนเยอรมัน เริ่มเมื่ออำนาจของราชวงศ์คาโรลิงเจียนตามบริเวณพรมแดนเยอรมันเสื่อม เพราะมีการรุกรานของพวกอนารยชน ประกอบกับสภาพภายในดินแดนวุ่นวาย เนื่องจากขุนนางท้องถิ่นแย่งชิงอำนาจกันเอง ในที่สุดแคว้นสำคัญ 5 แคว้นคือ ฟรังโกเนีย, แซกโซนี, บาวาเรีย, สวาเบีย และเทอริงเกีย ตกลงใจเลือกดยุคคอนราดแห่งแคว้นฟรังโกเนีย ซึ่งมีอำนาจมากที่สุดในขณะนั้นให้เป็นกษัตริย์เยอรมัน นับได้ว่า ค.ศ. 911 เป็นปีที่เยอรมันวางรากฐานให้มีกษัตริย์โดยการ

เลือกตั้งจากดยุคทุก ๆ แคว้น ทำหน้าที่เป็นคณะผู้เลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้ระบบขุนนางท้องถิ่นมีอำนาจ หรือระบบพิวตัลเจริญในดินแดนเยอรมันเป็นเวลายาวนานกว่าดินแดนอื่น ๆ ของยุโรป เป็นเหตุให้การรวมชาติเยอรมันต้องล่าช้า เยอรมันเพิ่งรวมชาติได้สำเร็จในค.ศ. 1871

3. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนอิตาลี สภาอิตาลีในปลายศตวรรษที่ 9 เสื่อมโทรม รัฐบาลกลางอ่อนแอ อำนาจทางการเมืองของอิตาลีในขณะนั้น แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ จักรพรรดิ สันตะปาปา และรัฐอิตาลี ต่อมา ค.ศ. 962 พระเจ้าออตโตที่ 1 แห่งเยอรมันได้รับการสวมมงกุฎจักรพรรดิจากสันตะปาปาจอห์นที่ 2 ที่กรุงโรม ดังนั้นพระเจ้าออตโตที่ 1 จึงประกาศตั้งจักรวรรดิอิตาลีขึ้นใหม่ เรียกว่า จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมัน กษัตริย์เยอรมันหลายพระองค์ต้องการเป็นจักรพรรดิของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมันอย่างสมบูรณ์ จึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองของอิตาลีตลอดมา ดังนั้นเหตุการณ์ภายในอิตาลีจึงอ่อนแอ วุ่นวาย และแตกแยก ทำให้ดินแดนอิตาลีเป็นที่ต้องการของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ฝรั่งเศส และเยอรมัน เป็นเหตุให้การรวมชาติอิตาลีต้องล่าช้าและยุ่งยากมาก อิตาลีเพิ่งรวมชาติได้สำเร็จในค.ศ. 1870

4. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนอังกฤษ แต่เดิมอังกฤษเป็นมณฑลหนึ่งของจักรวรรดิโรมันอันยิ่งใหญ่ ที่ชาวพื้นเมืองบนเกาะอังกฤษปกครองกันเอง ส่วนกองทัพโรมันและข้าหลวงโรมันจะดูแลเฉพาะเขตยุทธศาสตร์และการเก็บภาษี ต่อมาเมื่ออำนาจของโรมันตะวันตกเสื่อม พวกอนารยชน 3 กลุ่มใหญ่ คือ พวกแองเกิลส์, พวกแซกซอนและพวกจูตส์ได้เข้ามายึดครองเกาะอังกฤษ อังกฤษจึงอยู่ภายใต้การปกครองของพวกแองโกล-แซกซอน มีพระเจ้าอัลเฟรดมหาราชเป็นกษัตริย์ที่มีความสามารถมาก มีสภาวิตันเป็นสภาที่ปรึกษา และมีการปกครองแบบกระจายอำนาจ ต่อมาพวกเดนมาร์กเข้ามารุกรานและตีเกาะอังกฤษได้ พระเจ้าดนูตมหาราชกษัตริย์แห่งเดนมาร์กและนอร์เวย์ได้รับตำแหน่งกษัตริย์อังกฤษด้วยใน ค.ศ. 1066 วิลเลียมดยุคแห่งนอร์ม็องดียกทัพมาตีเกาะอังกฤษได้ จึงได้เป็นกษัตริย์อังกฤษมีพระนามว่า พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ผู้พิชิต ปกครองประเทศอังกฤษโดยมีสภาบริหารใหญ่เป็นที่ปรึกษา พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ได้นำระบบพิวตัลจากภาคพื้นทวีปยุโรปมาใช้ในอังกฤษ โดยให้พวกขุนนางเยอรมันมีอิทธิพลในท้องถิ่น ต่อมาอังกฤษอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์เพลนทาจิเน็ต มีกษัตริย์ที่สำคัญคือ พระเจ้าเฮนรี่ที่ 2, พระเจ้าริชาร์ดที่ 1,

พระเจ้าจอห์น, พระเจ้าเฮนรีที่ 3 และพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 ซึ่งในสมัยนี้เกิดสงครามร้อยปี ระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส ในระหว่างสงครามก็เกิดกาฬโรคระบาดทั่วยุโรป ทำให้ประชาชนล้มตายจำนวนมาก หลังจากนั้นเกิดสงครามดอกกุหลาบ เป็นสงครามกลางเมืองแย่งชิงราชสมบัติอังกฤษระหว่างราชวงศ์ยอร์กซึ่งใช้ดอกกุหลาบสีขาว เป็นสัญลักษณ์กับราชวงศ์แลงคาสเตอร์ ซึ่งใช้ดอกกุหลาบสีแดงเป็นสัญลักษณ์ สงครามดอกกุหลาบใช้เวลาจนถึง 30 ปี ในที่สุดสงครามยุติลงด้วยการขึ้นครองราชสมบัติของพระเจ้าเฮนรีที่ 7 แห่งราชวงศ์ทิวดอร์ ซึ่งมีพระโอรสคือ พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ได้จัดตั้งศาสนาอังกฤษหรือลัทธิแองกลิกันแยกออกจากศาสนาโรมันคาทอลิกที่โรม ทำให้อังกฤษเป็นรัฐอธิปไตยอย่างแท้จริง

5. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนสเปน ในศตวรรษที่ 5 พวกอนารยชนเผ่าวิสิกอธได้ครอบครองดินแดนสเปน ในศตวรรษที่ 6 พวกวิสิกอธต้องเสียแคว้นอควิตันให้แก่พวกแฟรงก์ พวกวิสิกอธได้หันมานับถือศาสนาคริสต์แบบเอเรียน ในศตวรรษที่ 7 พวกวิสิกอธได้ผสมกลมกลืนกับคนพื้นเมืองเดิมในคาบสมุทรไอบีเรียอาณาจักรวิสิกอธมีความเป็นปึกแผ่น ในศตวรรษที่ 8 พวกอาหรับที่นับถือศาสนาอิสลามได้เข้ามาโจมตีคาบสมุทรไอบีเรีย ซึ่งในขณะนั้นพวกวิสิกอธกำลังทำสงครามกับพวกแฟรงก์ จึงทำให้พวกมุสลิมได้ครอบครองเมืองใหม่ เช่น เมืองเซวิลล์, คอร์โดวา และโทเลโด พวกมุสลิมได้แต่งงานกับคนพื้นเมืองสเปน เรียกว่า พวกมัวร์ซึ่งมีอำนาจและสร้างเมืองคอร์โดวาให้เป็นศูนย์กลางความเจริญของอารยธรรมอิสลามในยุโรปตะวันตก ต่อมาในศตวรรษที่ 13-14 พวกคริสเตียนสามารถช่วงชิงดินแดนต่าง ๆ ในคาบสมุทรไอบีเรียคืนมาได้ ในที่สุด ค.ศ. 1469 มีการอภิเษกสมรสระหว่างพระนางอิสซาเบลลา แห่งกัสติล-เลออน กับพระเจ้าเฟอร์ดินานด์แห่งอรากอน จึงเกิดมีการรวมสเปนเป็นชาติเดียวกัน ในค.ศ. 1516 พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 แห่งสเปนได้เป็นพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 5 แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ได้ครอบครองดินแดนกว้างใหญ่ของยุโรป ทำให้สเปนกลายเป็นชาติมหาอำนาจยิ่งใหญ่สูงสุดในต้นศตวรรษที่ 16

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากศึกษาบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายพัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนฝรั่งเศสได้
2. อธิบายพัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนเยอรมันได้
3. อธิบายพัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนอิตาลีได้
4. อธิบายพัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนอังกฤษได้
5. อธิบายพัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนสเปนได้

ความนำ

ในบทที่ 8 นี้ จะศึกษาเรื่องของพัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนที่เคยเป็นของอาณาจักรแฟรงค์ ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 9-13 ได้แก่ ดินแดนฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี และดินแดนยุโรปอื่น ๆ นอกเขตอิทธิพลของอาณาจักรแฟรงค์ที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของยุโรปยุคกลางตอนปลาย ได้แก่ อังกฤษและสเปน ซึ่งอยู่ภายใต้การยึดครองของพวกอนารยชนชนเผ่าต่าง ๆ ภายหลังจากการเสื่อมสลายของจักรวรรดิโรมันตะวันตกในค.ศ. 476

1. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนฝรั่งเศส

ในปลายศตวรรษที่ 9 พวกนอร์ทแมนโจมตีเมืองปารีสหลายครั้ง กษัตริย์ราชวงศ์คาโรลิงเจียนไม่สามารถป้องกันการรุกรานได้ บรรดาขุนนางต่าง ๆ ต้องช่วยเหลือป้องกันมณฑลของตนเอง นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาระบบศักดินาในฝรั่งเศส ในค.ศ. 888 บรรดาขุนนางชั้นสูงและพระราชอาณัติ ได้เลือกโอโด มาร์ควิส แห่งนอสเตรีย (Odo, Marquess of Neustria) เป็นกษัตริย์ฝรั่งเศส เพราะพระองค์มีความสามารถในการรบ สามารถป้องกันปารีสจากการรุกรานของพวกนอร์ทแมนได้ แต่มีขุนนางและสามัญชนจำนวนมากไม่ยอมรับโอโด เพราะมีความคิดว่าโอโดไม่มีสิทธิ์ในบัลลังก์ของราชวงศ์คาโรลิงเจียน เนื่องจากไม่มีเชื้อสายหรือบารมีที่เหมาะสม อีกทั้งยังมีบุคคลอื่นที่มีเชื้อสายของราชวงศ์คาโรลิงเจียนที่สมควรมีสิทธิ์ในบัลลังก์ คือ ชาร์ลส์ผู้สมถะ (Charles, The Simple) มีการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างผู้สนับสนุนและผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อโอโด ในที่สุดมีการปรองดองกันโดยชาร์ลส์ยอมรับว่าโอโดเป็นกษัตริย์และเจ้านายของพระองค์ ส่วนโอโดยอมรับสิทธิอันชอบธรรมของชาร์ลส์ในดินแดนต่าง ๆ ของราชวงศ์คาโรลิงเจียน เมื่อกษัตริย์โอโดสิ้นพระชนม์ ชาร์ลส์ก็ได้เป็นกษัตริย์ในค.ศ. 898¹

ต่อมาในค.ศ. 911 พระเจ้าชาร์ลส์ผู้สมถะตกลงให้รัลโล (Rollo) ผู้นำของพวกนอร์ทแมนปกครองแคว้นนอร์มันดีในฐานะเป็นข้า (Vassal) ของกษัตริย์ฝรั่งเศส ทายาทของรัลโล คือวิลเลียมผู้พิชิต (William, The Conqueror) ไปตีเกาะอังกฤษได้ และสถาปนาเป็นกษัตริย์อังกฤษ เริ่มต้นราชวงศ์นอร์มันในศตวรรษที่ 11 ตั้งแต่เวลานั้นจนถึง ค.ศ. 1870 ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ประมาณ 1 ศตวรรษ ฝรั่งเศสไม่มีความสำคัญเลย และขาดเอกภาพในทุกด้าน ฝรั่งเศสทางเหนือมีความผูกพันกับระบบฟิวดัลมาก สังคมเป็นแบบชนบทที่ขุนนางมีอำนาจมาก ฝรั่งเศสทางใต้มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับสเปน ส่วนตอนกลางของฝรั่งเศสเป็นภูเขาติดต่อกันมาก จึงกล่าวได้ว่า กษัตริย์

¹James Westfall Thompson and Edgar Nathaniel Johnson, *An Introduction to Medieval Europe 300-1500*. (New York : W.W.Norton & Company. Inc., 1937), P.469.

ฝรั่งเศสราชวงศ์คาเปเทียนในศตวรรษที่ 12-13 ได้สร้างประเทศฝรั่งเศสให้เป็นมหาอำนาจของยุโรป

พระเจ้าหลุยส์ที่ 9 (Louis IX, ค.ศ. 1226-1270)¹ เป็นกษัตริย์ที่รักของประชาชน อาจกล่าวได้ว่าเป็นสมัยทองของฝรั่งเศส กษัตริย์มีฐานะมั่นคงมาก ทรงใช้ศรัทธาคุมศาลพิวตัลประเภทต่าง ๆ ทรงออกกฎหมายใหม่ว่า คำตัดสินในศาลพิวตัลไม่ถือเป็นเด็ดขาด ถ้าถูกความไม่พอใจก็สามารถถวายเป็นฎีกากับกษัตริย์ฝรั่งเศสได้ นอกจากนี้ พระองค์เป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่ออกกฎหมายเล็กทาสติดที่ดิน (Serf) ในที่ดินของกษัตริย์ พระองค์เป็นผู้ไกลเกลี่ยเหตุการณ์ยุ่งเหยิงในยุโรป ทรงจัดการยุติข้อพิพาทระหว่างฝรั่งเศสกับราชวงศ์เพลนตาเจเน็ตด้วยความยุติธรรม และกำหนดให้กษัตริย์อังกฤษต้องทำพิธีสาบานตนต่อหน้ากษัตริย์ฝรั่งเศสในฐานะเป็นวัลซาลของกษัตริย์ฝรั่งเศส เนื่องจากกษัตริย์อังกฤษครอบครองแคว้นกยูเยน กาสโคเนีย และบัวตูในดินแดนฝรั่งเศส กษัตริย์อังกฤษจะต้องไม่เรียกร้อมดินแดนที่ราชวงศ์เพลนตาเจเน็ตเคยครอบครองจากกษัตริย์ฝรั่งเศสอีก ส่วนทางด้านศาสนา พระเจ้าหลุยส์ที่ 9 ทรงเป็นคริสเตียนที่ใจบุญ ช่วยเหลือเอาใจใส่เป็นมิตรที่ดีต่อคนทุกข์ยากและเจ็บป่วย เมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์แล้ว ทางศาสนายกย่องให้พระองค์เป็นนักบุญ เรียกว่าเซนต์หลุยส์ (Saint Louis) พระองค์เคยเสด็จไปสงครามครูเสด 2 ครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ การเสด็จไปสงครามครูเสดครั้งที่ 2 ในค.ศ. 1270 พระองค์สิ้นพระชนม์ที่เมืองตูนิส (Tunis) ในแอฟริกาภาคเหนือด้วยโรคกาฬโรค (Black Death)

พระเจ้าฟิลิปที่ 4 (Philip IV หรือ Philip, The Fair, ค.ศ. 1258-1314)² เป็นกษัตริย์ที่มีความกล้าหาญมาก สามารถลดอำนาจสันตะปาปาที่มีเหนือพระในฝรั่งเศสได้ มีนโยบายขัดกับสันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 (Pope Boniface VIII, ค.ศ. 1294-1303) เหตุการณ์ขัดแย้งสำคัญ 2 กรณีคือ เรื่องแรกเกี่ยวกับการเงิน พระเจ้าฟิลิปที่ 4 ต้องการใช้จ่ายเงินมากในการทำสงครามทั้งภายในและภายนอกประเทศ พระองค์หาทางเพิ่มภาษีด้วยการเรียกเก็บภาษีทรัพย์สินของวัด โดยเฉพาะภาษีที่ดิน สันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 ไม่พอใจ จึงออกคำสั่งห้ามเก็บภาษีพระโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสันตะปาปา ส่วนพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ได้ตอบด้วยการออกคำสั่ง ห้ามสินค้าจากรัฐของสันตะปาปาเข้ามาในฝรั่งเศส และห้ามพระบาทหลวงฝรั่งเศสส่งเงินออกนอกประเทศ สันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 จึงประกาศขับไล่พระเจ้าฟิลิปที่ 4 ออกจากศาสนา (Excommunicate) แต่เผชิญในขณะนั้น สันตะปาปากำลังมีปัญหาในโรมและซิซิลี จึงได้มีการประนีประนอมกันระหว่างพระเจ้าฟิลิปที่ 4 และสันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 ความขัดแย้งจึงยุติลงได้ ต่อมาเมื่อมีข้อขัดแย้งกันอีกในเรื่องการ

¹Burns, P.323.

²Burns, P.324.

ลงโทษผู้กระทำผิดทางอาญาบ้านเมือง พระเจ้าฟิลิปที่ 4 ต้องการให้พระบาทหลวงที่กระทำผิดกฎหมายอาญาจะต้องมาขึ้นศาลหลวงด้วย ไม่ใช่ขึ้นแต่ศาลศาสนา ทั้งนี้เพราะพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ต้องการเพิ่มอำนาจส่วนกลางให้เข้มแข็ง สันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 ไม่พอใจ จึงได้ลงโทษขับไล่พระเจ้าฟิลิปที่ 4 ออกจากศาสนาอีกครั้ง มีการโต้ตอบกันอย่างรุนแรง ในค.ศ. 1300 สันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 ประกาศฐานะของพระองค์อยู่เหนือประมุขทางการเมือง พระเจ้าฟิลิปที่ 4 ไม่ยอมรับ และได้เรียกประชุมสภาแห่งชาติ (Estates General) ในค.ศ. 1302 เพื่อสนับสนุนอำนาจกษัตริย์ฝรั่งเศสต่อต้านอำนาจสันตะปาปาที่โรม และขอเสียงสนับสนุนอุดหนุนทางการเงินในการต่อสู้ นับได้ว่าเป็นการกระทำที่เร่งเร้าความรู้สึกเป็นชาติ รักชาติ และชาตินิยมของฝรั่งเศสเป็นครั้งแรก เพื่อต่อต้านอำนาจต่างชาติ ในค.ศ. 1305 พระเจ้าฟิลิปที่ 4 สามารถใช้อิทธิพลให้พระชาวฝรั่งเศสได้รับเลือกเป็นสันตะปาปาเคลเมนต์ที่ 5 (Pope Clement V) ได้เป็นผลสำเร็จ สันตะปาปาเคลเมนต์ที่ 5 ได้ย้ายที่ประทับจากโรมมาอยู่เมืองอาวิญญอง ซึ่งเป็นรัฐของสันตะปาปาอยู่ในประเทศฝรั่งเศสตอนใต้ ทำให้พระเจ้าฟิลิปที่ 4 มีอิทธิพลเหนือสันตะปาปาที่มีฐานะเสมือนหนึ่งเป็นข้า (Vassal) ของกษัตริย์ฝรั่งเศส ไม่มีใครสามารถช่วยสันตะปาปาได้ นอกจากนั้นสันตะปาปาองค์อื่น ๆ ต่อมาอีก 6 พระองค์ก็ยังคงประทับอยู่ที่อาวิญญองเป็นเวลานานถึง 70 ปี ในสมัยนี้จึงเรียกว่าการคุมขังแห่งบาบิโลน (Babylonian Captivity) ของสถาบันศาสนาตั้งแต่ ค.ศ. 1305-1375 เปรียบเหมือนเช่นพวกยิวที่เคยถูกกักขังในกรุงบาบิโลน เหตุการณ์ครั้งนี้นำให้เกิดการแตกแยกครั้งใหญ่ (Great Schism, ค.ศ. 1378-1417) ในองค์การศาสนา คือมีสันตะปาปา 2 พระองค์ ประทับอยู่ที่อาวิญญองและโรม หรือบางครั้ง 3 พระองค์ นับได้ว่าเป็นจุดเสื่อมของสถาบันศาสนาอย่างมาก

สมัยพระเจ้าฟิลิปที่ 6 (Philip VI, ค.ศ. 1328-1350) เป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์วาลัวส์ (House of Valoies) ซึ่งเป็นราชวงศ์ที่กษัตริย์ฝรั่งเศสพยายามขยายอิทธิพลทางการเมือง วัฒนธรรม และภาษาฝรั่งเศสไปทั่วยุโรป ฝรั่งเศสพยายามขับไล่อิทธิพลต่างชาติโดยเฉพาะอังกฤษออกจากดินแดนฝรั่งเศส ซึ่งจะเห็นได้จากสงครามร้อยปี (The Hundred Years' War ค.ศ. 1337-1453) ชาวฝรั่งเศสได้ร่วมมือกันต่อต้านอำนาจของกองทัพต่างชาติ ด้วยการใช่วิธีการรบแบบกองโจร (Guerilla Warfare) ผู้นำทัพที่มีชื่อเสียงมากคือ โจน ออฟ อาร์ค (Joan of Arc, ค.ศ. 1412-1431)¹ จนได้รับสมญานามว่าเป็น วีรสตรีของฝรั่งเศส การสู้รบกินระยะเวลายาวนานถึง 100 ปี ทำให้ขุนนางลดจำนวนลงมาก ในขณะที่กษัตริย์ฝรั่งเศสราชวงศ์วาลัวส์สามารถป้องกันประเทศได้ ทำให้อำนาจของกษัตริย์เข้มแข็งเป็นปึกแผ่นขึ้น จนกระทั่งสภา

¹Steward C.Easton, *The Heritage of the Past : From the Earliest Times to the Close of the Middle Ages* (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1960.), P.750.

แห่งชาติ (Estate General) ยอมรับว่าอำนาจของกษัตริย์ฝรั่งเศสที่จะเรียกเก็บภาษี และจัดกองทัพ
ในยามฉุกเฉิน ฉะนั้นกษัตริย์จึงมีอำนาจสูงสุดเพราะกุมอำนาจการเงินและการทหารไว้

ภาพ โจน ออฟ อาร์ค

พระเจ้าหลุยส์ที่ 11 (Louis XI ค.ศ. 1461-1483) เป็นกษัตริย์ที่มีความสามารถมาก
ปรับปรุงการทหารให้ทันสมัยขึ้น ไม่ใช่เพื่อทำสงคราม แต่เพื่อปราบปรามบรรดาขุนนางที่ไม่เห็น
ด้วยกับการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง และได้ดำเนินมาตรการขจัดผู้นำทางการเมืองของ
ประเทศฝรั่งเศสที่กุมอำนาจบางส่วนไว้ โดยนำระบบข้าราชการอันประกอบด้วย สามัญชน
และพระชั้นผู้น้อยที่ได้รับการฝึกหัดเข้ามาใช้แทนที่มีฐานะเป็นข้าของกษัตริย์ฝรั่งเศสโดยตรง
ในค.ศ. 1483 อาจจะกล่าวได้ว่า ระบบฟีวตัลฝรั่งเศสสลายตัวไปโดยสิ้นเชิง ฝรั่งเศสมีการปกครอง

แบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absoluted Monarchy) และเริ่มสร้างชื่อเสียงให้ฝรั่งเศสจนกลายเป็นมหาอำนาจยิ่งใหญ่ของยุโรปในศตวรรษที่ 16

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

ให้นักศึกษาค้นคว้าประวัติของโจน ออฟ อาร์ค เพิ่มเติม

2. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนเยอรมัน

ในตอนปลายศตวรรษที่ 9 อำนาจของราชวงศ์คาโรลิงเจียนตามบริเวณพรมแดนเยอรมันเริ่มเสื่อม เพราะมีการรุกรานของพวกนอร์ทแมน พวกสลาฟ และพวกแมกยาร์ ประกอบกับสภาพภายในดินแดนที่วุ่นวาย เพราะขุนนางท้องถิ่นต่างแก่งแย่งชิงอำนาจกันเอง ในที่สุดเมื่อพระเจ้าหลุยส์องค์ที่ 4 (Louis, The Child) กษัตริย์เยอรมันองค์สุดท้ายของราชวงศ์คาโรลิงเจียนสิ้นพระชนม์ ในค.ศ. 911 ดินแดนเยอรมันวุ่นวาย ขุนนางชั้นสูงและพระราชอาคันตุกะเรียกร้องอภิสิทธิ์ในการปกครองแคว้น (Ducies) อย่างเป็นอิสระ แคว้นสำคัญ 5 แคว้น คือ ฟรังโกเนีย แซกโซนี บาวาเรีย สวาเบีย และเทอริงเกีย ในระหว่าง ค.ศ. 911-1918 บรรดาแคว้นต่าง ๆ เลือกดยุคคอนราดแห่งแคว้นฟรังโกเนีย (Duke of Franconia) ซึ่งมีอำนาจมากที่สุดในขณะนั้น ให้เป็นกษัตริย์เยอรมันมีพระนามว่า พระเจ้าคอนราดที่ 1 ส่วนแคว้นลอเรนส์เลือกพระเจ้าชาร์ลส์ผู้สมถะ (Charles, The Simple) ให้เป็นผู้นำ ดังนั้นแคว้นลอเรนส์จึงไม่ได้รวมเข้ากับดินแดนเยอรมัน พระเจ้าคอนราดที่ 1 มีดินแดนในครอบครองจำนวนน้อย ดังนั้นจึงปกครองขุนนางแคว้นใหญ่ได้ยากลำบาก และไม่อาจจะปราบพวกแมกยาร์ได้ ในที่สุดเมื่อพระเจ้าคอนราดสิ้นพระชนม์ ขุนนางทั้งหลายตกลงเลือกเฮนรี ดยุกแห่งแซกโซนี (Henry, Duke of Saxony) ขึ้นเป็นกษัตริย์ นับว่าเป็นการเริ่มต้นราชวงศ์แซกโซนี หรือออตโตเนียน (Saxony หรือ Ottonian) ที่จะปกครองดินแดนเยอรมันต่อมา ตั้งแต่ ค.ศ. 919-1024 เมื่อพระเจ้าเฮนรีสิ้นพระชนม์ พระโอรสคือพระเจ้าออตโตที่ 1 (Otto I, ค.ศ. 936-973) ได้ครอบครองดินแดนเยอรมัน

ในค.ศ. 911 เป็นปีที่เยอรมันวางรากฐานที่จะให้มีกษัตริย์ โดยการเลือกตั้งจากดยุคทุก ๆ แคว้น ซึ่งจะทำหน้าที่ในฐานะผู้เลือกตั้งซึ่งเท่ากับว่าทุก ๆ แคว้นยังคงมีความสำคัญอยู่ และมีผลทำให้ระบบฟิวดัลในดินแดนเยอรมันมีอายุยืนนานกว่าดินแดนแห่งอื่น ๆ ในยุโรป

ในค.ศ. 919 ดยุกทุกแคว้นได้นำวิธีการเลือกผู้นำเยอรมันตามธรรมเนียมโบราณมาใช้ ที่ประชุมของดยุคตกลงใจเลือกเจ้าชายเฮนรี ดยุกแห่งแซกโซนี (Henry, Duke of Saxony) ให้เป็นกษัตริย์เยอรมัน มีพระนามว่า พระเจ้าเฮนรีที่ 1 (Henry I, ค.ศ. 919-936) นับว่าเป็นสมัยเริ่มต้นยุคกษัตริย์เยอรมันอย่างแท้จริง กษัตริย์ราชวงศ์แซกซอนหรือออตโตเนียนได้เพิ่มอำนาจส่วนกลาง

หรืออำนาจกษัตริย์อย่างมาก เช่น การพยายามสร้างระบบสืบสันตติวงศ์เพื่อให้กษัตริย์เยอรมัน ดำรงไว้ซึ่งอำนาจทั้งทางด้านอาณาจักรและศาสนจักร การปกครองจึงขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและความสามารถของกษัตริย์เป็นสำคัญ เพราะมรดกที่กษัตริย์แฟรงค์ทิ้งไว้ให้คือความอ่อนแอของรัฐบาลกลาง ในสมัยราชวงศ์ออตโตเนียนได้เกิดประเพณีใหม่ กำหนดว่ากษัตริย์เป็นตัวกลางระหว่างพระและประชาชน พระเจ้าเฮนรีที่ 1 สนใจในการแทรกแซงกิจการภายในของเยอรมันและอิตาลี ได้ขยายดินแดนด้วยการทำสงครามกับพวกเดนส์ ตีได้แคว้นซเลสวิก โบฮีเมียและปราบพวกสลาฟได้ใน ค.ศ. 933 ปราบพวกแมกยาร์ได้สำเร็จ พระเจ้าเฮนรีได้สร้างที่มั่นขึ้นที่เมืองไมส์เซนบนฝั่งแม่น้ำเอลบี ด้านการติดต่อกับโรม พระเจ้าเฮนรีทรงเพิกเฉยและไม่ยอมให้สันตะปาปาสวมมงกุฎให้

สมัยพระเจ้าออตโตที่ 1 (Otto I หรือ Otto, The Great, ค.ศ. 936-973)¹ กับการก่อตั้งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชนเคอโรมัน (Holy Roman Empire of the German Nation) พระเจ้าออตโตที่ 1 เป็นกษัตริย์ที่มีความสามารถมาก จนได้รับการยกย่องให้เป็นมหाराช พระองค์เป็นผู้สร้างระบบกษัตริย์เยอรมันให้เข้มแข็ง พิธีราชาภิเษก พระองค์รับการสวมมงกุฎจากอาร์คบิชอปแห่งเมนส์ (Archbishop of Mainz) ซึ่งเป็นตำแหน่งทางศาสนาสูงสุดในเยอรมัน พร้อมทั้งทำพิธีราชาภิเษกอีกครั้งที่เมืองอาเคน ซึ่งเป็นเมืองหลวงเก่าสมัยชาร์ลเลอมาญ

ด้านการปกครองส่วนกลาง

พระเจ้าออตโตที่ 1 ปรับปรุงอำนาจส่วนกลางด้วยการพยายามลดอำนาจขุนนางท้องถิ่น โดยนำเอาระบบข้าหลวงตรวจการ (Missi Dominici) มาใช้ ถ้าแคว้นใดกบฏ พระองค์จะปราบปรามอย่างรุนแรง

ด้านการขยายดินแดน

เยอรมันได้ครอบครองดินแดนภาคเหนือของอิตาลี คือ แคว้นลอมบาร์ด ทำให้ดินแดนเยอรมันติดต่อกับดินแดนของสันตะปาปา ซึ่งทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างสันตะปาปาและจักรพรรดิเยอรมัน ต่อมาใน ค.ศ. 955 จักรพรรดิเยอรมันปราบพวกแมกยาร์ได้เป็นผลสำเร็จ ในครั้งนี้ มีผลทำให้พวกแมกยาร์หันมานับถือศาสนาคริสต์อย่างรวดเร็ว มีสงครามกับพวกสลาฟซึ่งเกลียดชังความโหดร้ายของกองทัพเยอรมันมาก เมื่อมีโอกาสพวกสลาฟก็จะก่อความไม่สงบทุกครั้ง เมืองต่าง ๆ ที่เยอรมันยึดมาได้จากพวกสลาฟส่วนใหญ่เป็นศูนย์กลางการเกษตรและศาสนา

¹Carl Stephenson, *Medieval History : Europe From the Second to the Sixteenth Century*. 3rd ed (New York : Harper and Brothers, 1951), PP.217-8.

ทางด้านศาสนา

พระเจ้าออตโตที่ 1 ทรงใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือ ในการสร้างฐานะกษัตริย์ให้เข้มแข็ง พวกพระบาทหลวงเยอรมันที่มีปัญหาอยู่กับพวกขุนนางก็พอใจ เพราะต้องการพึ่งอำนาจส่วนกลางของกษัตริย์มากกว่าอำนาจของขุนนางท้องถิ่น พระเจ้าออตโตที่ 1 มีปัญหาด้านการแตกแยก ซึ่งเป็นอุปสรรคขัดขวางการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ดังนั้นพระเจ้าออตโตที่ 1 จึงเปลี่ยนอำนาจการปกครองท้องถิ่นให้ขึ้นอยู่กับพระมากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับขุนนางท้องถิ่น โดยคิดว่าคงจะไม่เป็นอันตรายต่อจักรพรรดิเท่ากับขุนนาง เพราะพวกพระขาดการสะสมอำนาจเนื่องจากไม่แต่งงาน จึงเท่ากับไม่มีทายาท และไม่มีตระกูลใดมาแข่งขันอำนาจกษัตริย์ได้ ถึงแม้ว่าพระเจ้าออตโตที่ 1 จะสนับสนุนให้พระมีสิทธิในการปกครอง แต่ในขณะเดียวกันพระองค์ก็พยายามจำกัดอำนาจทางการเมืองของพวกพระ เช่น การปลดพระออกจากตำแหน่งทางการเมือง บางตำแหน่งและให้คนของพระองค์เข้าแทนที่ เป็นการเปลี่ยนลักษณะระบบพิวตัลจากวัลซาลที่เป็นขุนนาง (Noble) มาเป็นเจ้า-ขุนนาง (Royal Vassal) ดยุคในเยอรมันจึงมีลักษณะเป็นกษัตริย์พระองค์น้อย ๆ ของประชาชน (Small King of the People)

กล่าวโดยสรุป ในการปกครอง พระยังคงรับคำสั่งโดยตรงจากกษัตริย์ซึ่งหมายความว่ากษัตริย์มีอำนาจควบคุมด้านศาสนา กษัตริย์ถือว่าพระองค์ทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ศาสนา ใน ค.ศ. 962 สันตะปาปาจอห์นที่ 12 ได้ทำพิธีสวมมงกุฎให้แก่พระเจ้าเฮนรี 1 ณ วิหารเซนต์ปีเตอร์ในอิตาลี ทำให้พระเจ้าออตโตที่ 1 มีฐานะเป็นจักรพรรดิของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมัน (Holy Roman Empire of the German Nation) ที่ต้องมีคำว่าศักดิ์สิทธิ์ (Holy) เพราะมีพิธีทางศาสนาโดยสันตะปาปาแห่งโรมสวมมงกุฎให้แก่จักรพรรดิ และมีการเติมคำว่า “ประชาชาติเยอรมัน” (The German Nation) เพื่อให้แตกต่างจากจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (The Holy Roman Empire) ในสมัยพระเจ้าชาร์ลเลอมาญใน ค.ศ. 800 จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมันมีลักษณะเป็นสากล ครอบคลุมดินแดนเยอรมันและตอนเหนือของอิตาลี ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของพระเจ้าชาร์ลเลอมาญมาก ทั้งนี้ไม่สมควรที่จะได้รับการขนานนามว่า “โรมัน” ซึ่งหมายถึง “สากล” เพราะเป็นเพียงอาณาจักรส่วนหนึ่งของยุโรปเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม จักรวรรดินี้ก็มีความสำคัญและได้มีอายุยืนยาวมาจนถึง ค.ศ. 1806 จึงสลายตัวไปเพราะพระราชโองการของจักรพรรดินโปเลียนผู้ยิ่งใหญ่แห่งฝรั่งเศส (Napoleon, The Great)¹

นักประวัติศาสตร์ยุคใหม่ของเยอรมันวิจารณ์การกระทำของพระเจ้าออตโตที่ 1 ใน

¹Thompson, P.245

การทำพิธีสวมมงกุฎจากสันตะปาปาที่โรมว่าเป็นเจตนารมณ์ของพระองค์ เพราะ

ต้องการได้แค้วนลอร์เรนตลอดจนรัฐทางภาคเหนือของอิตาลี เข้ามาไว้ในครอบครอง การได้ตำแหน่งจักรพรรดิโรมันก็จะได้สิทธิครอบครองมณฑลส่วนกลางด้วย

อำนาจภายในเยอรมันไม่มีเสถียรภาพ ทำให้พระองค์ต้องสร้างฐานอำนาจจากภายนอก ต้องการเลียนแบบตามพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ เพื่อยืนยันอำนาจของกษัตริย์ที่จะเข้าควบคุมวัดและพระ

ต้องการตำแหน่งจักรพรรดิเพื่อเป็นผู้นำเยอรมันในการขับไล่พวกสลาฟ

ต้องการกีดกันกษัตริย์ฝรั่งเศส ซึ่งต้องการอ้างสิทธิในตำแหน่งจักรพรรดิเช่นกัน

พระเจ้าออตโตที่ 1 ปกครองเยอรมันบนพื้นฐานศาสนา มีลักษณะเป็น (Theocratic Monarchy) ส่วนตำแหน่งจักรพรรดิเป็นตำแหน่งสากล ไม่ได้จำกัดเฉพาะชาติใดชาติหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติ กษัตริย์เยอรมันจะได้ตำแหน่งจักรพรรดิ ดังนั้นทำให้เยอรมันต้องเข้าไปพัวพันกับอิตาลีอย่างมาก ซึ่งจะนำผลร้ายมาสู่เยอรมันมากกว่าผลดี แต่อย่างไรก็ตาม การที่เยอรมันต้องรับผิดชอบและดูแลเหตุการณ์นอกประเทศ มีผลทำให้อารยธรรมยุโรปเป็นที่แพร่หลายกว้างขวางไปยังโลกตะวันออกมากขึ้น

หลังจากสมัยพระเจ้าออตโตที่ 1 กษัตริย์เยอรมันองค์ต่อมาต้องทำพิธีสวมมงกุฎถึงสามอัน คือมงกุฎเงินสวมที่เมืองเอกซ์ ลา ซาเปิล อันเป็นเครื่องหมายของกษัตริย์เยอรมัน มงกุฎที่สองเป็นมงกุฎทองสวมที่กรุงโรม อันเป็นเครื่องหมายจักรพรรดิโรมัน มงกุฎที่สามเป็นมงกุฎเหล็กสวมที่เมืองมอนซาใกล้กับเมืองมิลาน อันเป็นเครื่องหมายของกษัตริย์อิตาลี

พระเจ้าออตโตที่ 3 (Otto II, ค.ศ. 983-1002)¹ มีเชื้อสายทั้งกรีกและเยอรมัน พระเจ้าออตโตที่ 3 ให้ความสนใจกับดินแดนเยอรมันน้อยมากเมื่อเทียบกับจักรวรรดิโรมันซึ่งพระองค์ถือว่าเป็นทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตของพระองค์ พระองค์เห็นว่าโรมควรเป็นศูนย์กลางที่ถูกต้องตามนิตินัยของจักรวรรดิ และเสด็จไปประทับอยู่ในอิตาลี แนวความคิดนี้พระเจ้าออตโตที่ 3 ได้รับมาจากอาจารย์ซึ่งเป็นนักบวชชาวฝรั่งเศสมีนามว่า เกอเบิร์ต แห่งออริลแลค (Gerbert of Aurillac) ผู้ได้รับการศึกษามาจากสเปน ซึ่งขณะนั้นอยู่ในความครอบครองของมุสลิม ต่อมาพระเจ้าออตโตที่ 3 ได้แต่งตั้งให้เกอเบิร์ตเป็นสันตะปาปา มีพระนามว่า สันตะปาปาซิลเวสเตอร์ที่ 2 (Pope Sylvester II) ผู้สนับสนุนการศึกษาวิทยาการด้านต่าง ๆ อย่างมาก ผลงานสำคัญของพระเจ้าออตโตที่ 3 ที่มีต่อยุโรป คือ การก่อตั้งราชอาณาจักรโปแลนด์และฮังการี

¹Stephenson, PP. 219-20

ผลสืบเนื่องจากการรื้อฟื้นจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมัน

ทำให้จักรพรรดิต้องการปกครองอิตาลีตอนเหนือ โรม และดินแดนของสันตะปาปา เพราะถ้าขาดสิ่งใดไปจะทำให้เกียรติของจักรวรรดิโรมันลดลง แต่อย่างไรก็ตามจักรพรรดิไม่มีทางที่จะมีอำนาจแท้จริงในอิตาลีได้เลย เพราะขาดดินแดนส่วนที่เป็นกษัตริย์ (Crown Land)

ราชวงศ์ฮอติโคเนียน มีนโยบายใช้พระบาทหลวงในการปกครอง ซึ่งจะต้องเป็นมิตรไมตรีที่ดีกับสันตะปาปา แต่การที่จักรพรรดิมีนโยบายที่จะควบคุมโรมและสันตะปาปาให้ได้ จึงทำให้ความสัมพันธ์ไม่ราบรื่น โดยเฉพาะถ้ามีสันตะปาปาที่เคร่งครัดศาสนา

การที่จักรพรรดิเยอรมันสนใจอิตาลี ทำให้เกิดผลเสีย เพราะทำให้จักรพรรดิไม่สนใจเหตุการณ์ภายในเยอรมันและดินแดนตะวันออก ซึ่งควรจะได้รับ การขยายอิทธิพลไปทางด้านนี้มากกว่าจะไปทางอิตาลี นโยบายรื้อฟื้นจักรวรรดิโรมันเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งทำให้เยอรมันแตกแยกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อยแทนที่จะรวมกัน และทำให้การรวมชาติเยอรมันในยุคใหม่ล่าช้ากว่าประเทศอื่น ๆ ในยุโรป

ความก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยราชวงศ์ฮอติโคเนียน

ความก้าวหน้าทางวิทยาการของราชวงศ์ฮอติโคเนียน (Ottonian Renaissance) มีความเจริญ แต่ไม่มีชื่อเสียงโด่งดังเท่ากับสมัยราชวงศ์คาโรลิงเจียน อย่างไรก็ตามจัดได้ว่ามีการสนับสนุน ศิลปวิทยาการและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ โดยมีศูนย์กลางอยู่ในเยอรมัน ผลงานด้านสถาปัตยกรรม เป็นสิ่งที่เด่นในสมัยนี้ มีการสร้างพระราชวังแบบอิตาเลียน ทางด้านศิลปกรรมเลียนแบบ คาโรลิงเจียนที่นิยมใช้สัญลักษณ์แทนของจริง ผลงานศิลปะส่วนใหญ่เน้นทางด้านศาสนา แสดงให้เห็นถึงความลึกลับของความเชื่อในศาสนาและแง่คิดในชีวิตประจำวัน ทางด้านการศึกษา มีการจัดตั้งโรงเรียนที่เรียกว่า โรงเรียนโบสถ์ (Cathedral School) หลักสูตรมีการยอมรับวิชาการของพวกอาหรับ เช่น การนำเลขอาราบิกมาใช้ ครูที่มีชื่อเสียงในยุคนี้ สันตะปาปาซิลเวสเตอร์ ที่ 2 (Pope Sylvester II)

ราชวงศ์เซเลเนียนหรือฟรังโกเนียน

พระเจ้าคอนราดที่ 2

พระเจ้าคอนราดที่ 2 (King Conrad II, ค.ศ. 1024-1039)¹ เป็นผู้ตั้งราชวงศ์เซเลเนียน และเป็นหลานทวดของพระเจ้าฮอติโคที่ 1 เมื่อผ่านพิธีราชาภิเษกใน ค.ศ. 1027 แล้ว มีปัญหาการกบฏภายในประเทศของเจ้านายเยอรมัน การกบฏของพวกลอมบาร์ดทางภาคเหนือของอิตาลี การรุกรานของโปแลนด์ทางด้านตะวันตก และการขับไล่กองทัพของโรมันตะวันออก ออกจากอิตาลีภาคใต้ พระเจ้าคอนราดที่ 2 สามารถปราบปรามกองทัพของศัตรูและผู้รุกรานได้ ดินแดน

¹Stephenson, PP.219-20.

จักรวรรดิเยอรมันแผ่ขยายกว้างขวาง เมื่อพระเจ้าคอนราดที่ 2 ได้รับมรดกจากแคว้นเบอร์กันดี ซึ่งไม่มีทายาท มีผลทำให้กษัตริย์เยอรมันได้ช่องทางเข้าสู่ภาคตะวันตกของเทือกเขาแอลป์ เส้นทางนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินนโยบายต่ออิตาลีของจักรพรรดิราชวงศ์เซเลเนียน และสมัยต่อมา นอกจากนี้เบอร์กันดีเป็นที่ตั้งของวัดคลูนี (Cluny) ซึ่งมีบาทหลวงที่มีอิทธิพลมาก และเป็นพวกสันตะปาปา มีผลทำให้สันตะปาปามีอิทธิพลมากขึ้นในเยอรมัน ทางด้านศาสนา พระเจ้าคอนราดที่ 2 ทรงติดต่อกับศาสนจักรได้เป็นอย่างดี ระบบกษัตริย์เข้ามาพัวพันกับศาสนา มีการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครอง ทรงแต่งตั้งพระให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ทั้งทางด้าน การเมืองและการปกครอง

นโยบายการปกครองของราชวงศ์เซเลเนียน คือ รวบรวมแคว้นใหญ่ไว้ในอำนาจ กษัตริย์ต่อต้านอำนาจของขุนนางใหญ่ (Greater Aristocrats) โดยส่งเสริมให้ขุนนางผู้น้อยและพวกข้าของเจ้านายขุนนางใหญ่มีอำนาจมากขึ้น กำหนดให้เจ้าผู้ครองแคว้นเล็ก ๆ มีสิทธิสืบตำแหน่งกันตามสายโลหิต ใน ค.ศ. 1037 พระเจ้าคอนราดที่ 2 ประกาศกฎหมายว่าด้วยการยึดครองที่ดินระบบศักดินาที่เมืองปาเวีย ในระหว่างการยกทัพไปอิตาลีครั้งที่ 2 เพื่อจะได้รับความสนับสนุนจากพวกเจ้าผู้ครองแคว้นเล็ก ๆ ในเยอรมันและอิตาลีที่ยังจงรักภักดีต่อจักรวรรดิและจักรพรรดิ ซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบฟิวดัลในเยอรมัน มีผลทำให้เยอรมันแตกออกเป็นแคว้นเล็ก ๆ มากขึ้น

พระเจ้าเฮนรีที่ 3

พระเจ้าเฮนรีที่ 3 (Henry III, ค.ศ. 1039-1056)¹ เป็นสมัยเจริญรุ่งเรืองสูงสุดของจักรวรรดิเยอรมัน แคว้นใหญ่คือ บาวาเรีย สวาเบีย และฟรังโกเนียเป็นกษัตริย์ ยกเว้นแคว้นแซกโซนี และลอเรนส์ ในค.ศ. 1039 มีการกบฏของพวกนอกศาสนาโปแลนด์ เยอรมันปราบได้และยึดครองโปแลนด์ชั่วคราวหนึ่ง ใน ค.ศ. 1044 อังกฤษก่อการจลาจลและพ่ายแพ้จึงต้องเป็นดินแดนของเยอรมัน

ทางด้านศาสนา

พระเจ้าเฮนรีที่ 3 และมเหสี คือ พระนางแอกเนส (Agnes) แห่งบัวตู สนพระทัยทางศาสนา มาก สนับสนุนการปฏิรูปศาสนาหลายประการ เช่น ส่งเสริมขบวนการคลูนีที่ต้องการปฏิรูปศาสนาโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการต่อต้านระบบซิมอนี (Simony) ซึ่งเป็นระบบซื้อขายตำแหน่งทางศาสนา อันทำให้คณะสงฆ์มีลักษณะเป็นฆราวาสมากขึ้น นอกจากนี้พระองค์ยังทรงพยายามปรับปรุงสำนักสันตะปาปา ในค.ศ. 1046 พระเจ้าเฮนรีที่ 3 เป็นประธานในการเลือกสันตะปาปาองค์ใหม่ แทนที่สันตะปาปา 3 พระองค์ที่มีอยู่ในขณะนั้น คือ เบเนดิกที่ 9, ซิลเวสเตอร์ที่ 3 และเกรกอรีที่ 6 กล่าวคือพระเจ้าเฮนรีที่ 3 ทรงปลดสันตะปาปาทั้ง 3 พระองค์

¹Stephenson, PP.222-3.

ออกจากตำแหน่งทั้งหมด เพราะเห็นว่ามิชอบสมบัติไม่เหมาะสม ดังนั้นชาวโรมันจึงพร้อมใจกัน
ฟื้นฟูตำแหน่งเก่าของโรม คือ ปาตริซิอุส โรมานุส (Patricius Romanus) ซึ่งให้สิทธิแก่จักรพรรดิ
และรัชทายาทที่จะมีเสียงเด็ดขาดในการเลือกสันตะปาปา พระเจ้าเฮนรีที่ 3 ทรงเลือกพระอาวูโส
ชาวเยอรมัน คือ สังฆราชอูทเกอร์ แห่งแบมเบิร์ต (Suidger of Bamberg) ให้ดำรงตำแหน่งสันตะปาปา
มีพระนามว่า สันตะปาปาคลีเมนต์ที่ 2 (Pope Clement II) ต่อมาพระเจ้าเฮนรีที่ 3 ทรงใช้สิทธิ
ในการเลือกสันตะปาปาทำการแต่งตั้งสันตะปาปาชาวเยอรมันหลายคน ซึ่งล้วนเป็นนักปฏิรูปศาสนา
เช่น บรูโนแห่งตูร์ส (Bruno of Tours) ดำรงตำแหน่งสันตะปาปา ทรงพระนามว่า สันตะปาปา-
ลีโอที่ 9 (Pope Leo IX) นับว่าเป็นผลสำเร็จประการหนึ่งในความพยายามที่จะยกเลิกการผูกขาด
อำนาจทางศาสนาของตระกูลใหญ่ในอิตาลี

พระเจ้าเฮนรีที่ 4

พระเจ้าเฮนรีที่ 4 (Henry IV, ค.ศ. 1056-1106)¹ ขึ้นครองราชย์เมื่อพระชนม์เพียง 9
พรรษา มีพระมารดา คือ พระนางแอกเนสเป็นผู้สำเร็จราชการตั้งแต่ ค.ศ. 1056-1062 มีผลทำให้
สถาบันกษัตริย์อ่อนแอเสื่อมประสิทธิภาพและมีความยุ่งยาก อันสืบเนื่องมาจากนโยบายปฏิรูป
ศาสนาของพระราชบิดา คือพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ทำให้ต้องต่อสู้ขัดขวางขบวนการปฏิรูปศาสนา
ที่มีผลทำลายอำนาจของกษัตริย์เยอรมันทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ในระยะแรกขบวนการ
ปฏิรูปศาสนาเริ่มต้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะขจัดความชั่วร้ายของการซื้อขายตำแหน่งทางศาสนา
(Simony) และการแต่งตั้งสงฆ์ที่ไม่มีคุณสมบัติเหมาะสมในตำแหน่งสำคัญ ๆ ทางศาสนา ต่อมา
ได้พัฒนากลายเป็นขบวนการควบคุมสงฆ์ทุกระดับ และควบคุมการแต่งตั้งของอำนาจทางโลก
พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ต้องการรื้อฟื้นอำนาจกษัตริย์ที่มีต่อประชาชนทั้งที่เป็นฆราวาสและบรรพชิต
เช่น อำนาจในการแต่งตั้งสังฆราชและเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ทั้งในเยอรมันและอิตาลีตอนเหนือ
การต่อสู้แย่งอำนาจของกษัตริย์และสันตะปาปาที่โรมมีพิธีกรรมสำคัญเรียกว่า พิธีมอบที่ดิน (Lay-
Investiture) คือ พิธีสงฆ์อภิเษกที่พระบาทหลวงรับที่ดินฆราวาส และยอมเป็นวัลซาลหรือข้าของ
เจ้าของที่ดินใหญ่ ๆ ซึ่งหมายถึงกษัตริย์

สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 (Pope Gregory VII, ค.ศ. 1073-1085)² เป็นสันตะปาปาที่มี
อำนาจมาก นับว่าเป็นสันตะปาปาองค์สำคัญของยุคเกรกอเรียน (Gregorian Age) ซึ่งเป็นยุคที่
สำนักสันตะปาปามีนโยบายแสวงหาอำนาจเข้าสู่โรม ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ
สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 มีพระนามเดิมว่า ฮิลเดบรันด์ (Hildebrand) มีพื้นเพมาจากสามัญชน

¹Stephenson, PP.318-9.

²Stephenson, PP. 223-4.

มีนิตยหนักแน่นและขยัน ได้เลื่อนเป็นบาทหลวงชั้นสูงอย่างรวดเร็วใน ค.ศ. 1059 ซึ่งตรงกับสมัยของสันตะปาปาออสตินที่ 2 บาทหลวงฮิลเดบรันด์ได้จัดการให้สันตะปาปาออกระเบียบการเลือกตั้งสันตะปาปาขึ้นใหม่ โดยกำหนดให้มีผู้มีสิทธิเลือกสันตะปาปาได้นั้น จะต้องเป็นพระบาทหลวงชั้นสูงที่มียศเป็นคาร์ดินัล ซึ่งมี 7 คน (College of Cardinals) การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้กษัตริย์มีอำนาจและมีเสียงในการเลือกตั้งสันตะปาปาน้อยลง และเป็นการขจัดปัญหาการติดสินบนแย่งชิงตำแหน่งสันตะปาปา ต่อมาใน ค.ศ. 1073 ตำแหน่งสันตะปาปาวางลง บาทหลวงฮิลเดบรันด์ซึ่งมีอายุได้ 60 ปี ได้รับเลือกเป็นสันตะปาปาตามวิธีการเลือกตั้งใหม่ มีพระนามว่า สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 พระองค์ได้ปรับปรุงฐานะวัดและบาทหลวงหลายประการ เช่น ห้ามบาทหลวงมีภรรยา หรือถ้าผู้ใดมีแล้วก็ให้หย่ากัน เลิกธรรมเนียมการซื้อขายตำแหน่งสูง ๆ ทางศาสนา และห้ามบาทหลวงทำพิธีรับที่ดินจากกษัตริย์ ประกาศใช้บทบัญญัติฉบับเซนต์ ไอซิดอร์ (Saint Isidorian Collection) ที่รวบรวมบทบัญญัติกฎหมายทางศาสนาของเสมียนชาวแฟรงค์ ชื่อ ไอซิดอร์ เมอร์เคเตอร์ (Isidor Mercator) ใน ค.ศ. 845-853 ต่อมาภายหลังพิสูจน์ได้ว่าเป็นการปลอมแปลงกฎหมายของสันตะปาปา จึงเรียกว่าเอกสารปลอมไอซิดอเรียน (Pseudo-Isidorian Collection หรือ Forged Decretals) กำหนดให้สังฆราชที่โรมมีอำนาจสูงสุดเหนือกว่าสังฆราชอื่น ๆ เป็นผู้พิพากษาสูงสุดของพระ การปลดสังฆราชทุกคนจะต้องได้รับความยินยอมจากสันตะปาปา และสันตะปาปามีสิทธิเรียกคดีต่าง ๆ มาสอบสวนได้ ซึ่งเท่ากับพระอยู่นอกเหนืออำนาจตุลาการของกษัตริย์ สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ทรงเรียกร้องว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป การเลือกตั้งจักรพรรดิซึ่งสันตะปาปาเป็นผู้สวมมงกุฎถวายนั้น จะต้องได้รับการยืนยันรับรองจากสันตะปาปาด้วย สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 มีนโยบายที่จะสร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่ตำแหน่งสันตะปาปา พระองค์จึงได้ประกาศกฎหมายห้ามกษัตริย์ทำพิธีมอบที่ดินให้แก่บาทหลวง มิฉะนั้นจะต้องถูกลงโทษ โดยการขับไล่ออกจากศาสนา กฎหมายนี้เรียกว่า คำประกาศต่อต้านการรับมอบที่ดิน (Decree against Lay Investiture) ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1075 คำประกาศนี้ใช้ทั่วยุโรป แต่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนก่อนผู้อื่นคือจักรพรรดิเยอรมัน เพราะนโยบายปฏิรูปเริ่มตั้งแต่สมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 2 และพระเจ้าเฮนรีที่ 3 ได้นำพระเข้ามาคุมอำนาจทางด้านการเมืองเป็นจำนวนมากไม่น้อย ถ้าหากการกระทำของสันตะปาปาเป็นผลสำเร็จ ความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ด้านการเมืองอย่างเดียว แต่มีผลกระทบต่อสถานะการเงินของจักรพรรดิด้วย

นอกจากนี้มีความขัดแย้งในเรื่องความเป็นมาของสถานะอำนาจของตำแหน่งจักรพรรดิและสันตะปาปา โดยสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ระบุว่าอำนาจของสันตะปาปานั้นเป็น “ความจริง” ไม่ใช่ได้จาก “ประเพณี” ดังเช่นจักรพรรดิ เพราะฉะนั้นจึงเป็นอำนาจที่ถูกต้องกว่าตำแหน่งกษัตริย์เป็นตำแหน่งที่เปลี่ยนแปลงได้ อำนาจกษัตริย์เป็นอำนาจของพระเจ้าที่อยู่บนโลกจริง

แต่อำนาจนั้นจะศักดิ์สิทธิ์ตราบเท่าที่กษัตริย์ได้ทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายถูกต้องแล้ว ถ้ากษัตริย์ทำหน้าที่ไม่ถูกต้องก็จะถูกขับออกจากอำนาจ ซึ่งสันตะปาปาเป็นผู้เดียวเท่านั้นที่จะเป็นผู้ตัดสินได้ ในแง่นี้พระเจ้าเพียงองค์เดียวเท่านั้นที่จะมีอำนาจ รวมทั้งการตัดสินชี้ขาดไม่ใช่สันตะปาปา กษัตริย์ปกครองประเทศโดยความกรุณาของพระเจ้า (God's Grace) ไม่ใช่โดยความกรุณาของสันตะปาปา (Pope's Grace) สันตะปาปาเป็นตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับจิตใจไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับทางโลก ส่วนสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ระบุว่า ตำแหน่งกษัตริย์เป็นตัวแทนของพระเจ้า กษัตริย์ที่ที่จะต้องทำหน้าที่เพื่อรับใช้ศาสนา แม้การทำสงครามก็เพื่อศาสนาตามความต้องการของสันตะปาปา ตำแหน่งกษัตริย์นั้นอยู่ระหว่างกลางของสันตะปาปาและบิชอป ดังนั้นถึงแม้ว่ากษัตริย์จะมีอิสระในการถูกเลือกขึ้นเป็นกษัตริย์ แต่ต้องได้รับการยอมรับหรือยืนยันว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมจากสันตะปาปา

โดยแท้จริงแล้ว พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ไม่ต้องการให้มีกรณีพิพาทกับสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 เพราะสถานการณ์บ้านเมืองยังไม่มั่นคงเต็มที่ จึงต้องการอ้อมขอมถ้าทำได้ แต่อาจจะเป็นเพราะนโยบายแข็งกร้าวของสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 จึงทำให้ไม่สามารถประนีประนอมได้ ยิ่งกว่านั้นยังมีเรื่องขัดแย้งกันมาก่อน ได้แก่การแต่งตั้งบิชอปแห่งมิลานที่ว่างลง กล่าวคือ พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ทรงพยายามให้คนของพระองค์ได้ตำแหน่งนี้ ซึ่งสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ตีความหมายว่ากษัตริย์เยอรมันไม่เลิกล้มนโยบายที่จะเข้าควบคุมตอนเหนือของอิตาลี ด้วยเหตุนี้สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 จึงต้องหาวิธีโจมตีฐานอำนาจของจักรพรรดิ นั่นคือการดึงวัดในเยอรมันให้พ้นจากอำนาจของพระเจ้าเฮนรีที่ 4 เพราะฉะนั้นสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 จึงยื่นคำขาดห้ามกษัตริย์ทำพิธีมอบที่ดินให้แก่บาทหลวง ในค.ศ. 1075 พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ได้ตอบไม่ยอมปฏิบัติตาม เพราะได้เสียงสนับสนุนจากพระในเยอรมันที่ไม่ได้ชอบนโยบายของสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ถึงขนาดเคยมีการประกาศว่าไม่ใช่เป็นสันตะปาปาแต่เป็นพระที่หลงผิด ดังนั้นใน ค.ศ. 1076 สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ประกาศขับพาศนิกกรรมขับพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ออกจากตำแหน่งจักรพรรดิ (Excommunicate) และประกาศอนุญาตให้ขุนนางต่าง ๆ เป็นอิสระต่อคำสัตย์ปฏิญาณที่มีต่อกษัตริย์ พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ได้ตอบโต้เช่นกัน โดยประกาศขับสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ออกจากตำแหน่งสันตะปาปา การขัดแย้งกันระหว่างผู้มีอำนาจทั้ง 2 ฝ่าย มีผลต่อการเมืองภายในเยอรมัน มีการกบฏจากจลาจลเกิดขึ้นหลายแห่ง กองทัพมีสภาพเป็นอัมพาต เพราะกำลังคน 2 ใน 3 ของกองทัพมาจากดินแดนสงฆ์ นอกจากนี้พวกขุนนางมีแนวความคิดที่จะเลือกตั้งจักรพรรดิขึ้นใหม่ และครั้งนี้จะไม่เลือกราชวงศ์เซเลี่ยน ด้วยเหตุนี้บรรดาข้าราชการสำนักเห็นว่ถ้าปล่อยให้เหตุการณ์ดำเนินต่อไปอันตรายจะยิ่งมากขึ้น จึงแนะนำให้พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ประนีประนอม เพื่อรักษาราชบัลลังก์ไว้ พระเจ้าเฮนรีที่ 4 จำต้องเดินทางไปเฝ้าสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ณ ปราสาทคานอสซา (Canossa) ในกลางฤดูหนาว

ของ ค.ศ. 1076 สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ไม่ต้องการจะให้อภัย เพราะต้องการเห็นพระเจ้าเฮนรีที่ 4 พินาศไปมากกว่า แต่พระองค์ไม่สามารถทำได้ เพราะทั้งกฎหมายและประเพณีทางศาสนา ได้ระบุว่า พระเจ้าต้องไม่ปฏิเสธการขอโทษ ดังนั้น 3 วันต่อมาสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ได้ยอมถอนการขับพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ออกจากศาสนา การกระทำครั้งนี้เท่ากับเป็นชัยชนะของสันตะปาปา เพราะเป็นการยืนยันว่าพระองค์มีอำนาจเหนือจักรพรรดิ และชี้ให้เห็นว่าการถูกขับพาศนียกรรมของจักรพรรดิ มิใช่เพราะกระทำความผิดขัดต่อความเชื่อทางศาสนา แต่เพราะไม่เชื่อฟังสันตะปาปา แต่เหตุการณ์ที่คานอสซาครั้งนี้ มีนักประวัติศาสตร์บางคนกล่าวว่าเป็นชัยชนะของจักรพรรดิที่จะกลับมาเอาชนะสันตะปาปาในภายหลัง อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกที่สันตะปาปามีบทบาทเหนือกษัตริย์ยุโรป

หลังจากการประนีประนอมทางศาสนาแล้ว พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ได้หันมาจัดการกับเหตุการณ์ความไม่สงบภายในประเทศ ทรงปราบปรามพวกวิซซาลได้อย่างเด็ดขาด ในค.ศ. 1080 โดยได้รับความสนับสนุนจากสามัญชน พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ทรงประทานกฎบัตรให้เมืองใหม่เกิดขึ้น มีอิสระในการปกครองตนเอง แต่ต้องส่งเงินภาษีประจำปีให้แก่รัฐบาลกลาง เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ทำให้สันตะปาปาไม่ไว้วางใจ ดังนั้นในปีเดียวกันสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ได้ประกาศขับพาศนียกรรมพระเจ้าเฮนรีที่ 4 อีกครั้งหนึ่ง แต่คราวนี้ไม่ได้ผล เพราะพระเจ้าเฮนรีที่ 4 มีอำนาจมั่นคงแล้ว ในค.ศ. 1084 พระเจ้าเฮนรีที่ 4 กองทัพใหญ่ได้เข้ายึดโรม ขับสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ออกจากตำแหน่ง และยังจับไปขังไว้ด้วย ในขณะเดียวกันได้ทรงแต่งตั้งให้วิเบิร์ตแห่งราเวนนา (Wibert of Ravenna) ขึ้นเป็นสันตะปาปามีพระนามว่า สันตะปาปาเคลเมนต์ที่ 3 (Pope Clement III)

พระเจ้าเฮนรีที่ 5

พระเจ้าเฮนรีที่ 5 (Henry V, ค.ศ. 1106-1125)¹ ได้รับการสวมมงกุฎจักรพรรดิที่กรุงโรม ค.ศ. 1111 พระเจ้าเฮนรีที่ 5 ต้องเผชิญกับความไม่สงบภายในประเทศ และทางศาสนายังให้ความสนับสนุนในการแข็งข้อต่อจักรพรรดิ ในที่สุด ค.ศ. 1122 พระเจ้าเฮนรีที่ 5 ได้ขอเจรจากับสันตะปาปาคาลิซตุสที่ 2 (Pope Calixtus II) ทำความตกลงกันเรียกว่า ข้อตกลงแห่งเมืองเวิร์มส์ (Concordat of Worms) ค.ศ. 1122 ซึ่งเป็นการประนีประนอมกันระหว่างทางโลกและทางธรรม มีใจความสำคัญว่า จักรพรรดิยอมยกเลิกการประกอบพิธีมอบที่ดินให้แก่พระ (Lay Investiture) แต่จักรพรรดิยังมีสิทธิรับพิธีสักการะจากพระ (Homage) ในดินแดนเยอรมัน กษัตริย์มีสิทธิยับยั้ง (Veto) การแต่งตั้งพระในดินแดนเยอรมัน กล่าวคือ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทางศาสนากระทำโดย

¹Stephenson, P.319

พระบาทหลวง แต่ต้องกระทำต่อหน้าจักรพรรดิหรือผู้แทนของจักรพรรดิ ซึ่งเท่ากับเป็นการยอมรับรัฐธรรมนูญทั้ง 2 อย่างของตำแหน่งพระ คือ จักรพรรดิจะเป็นผู้ทำพิธีมอบอำนาจทางโลก (Temporal Power) มีคทาเป็นสัญลักษณ์ โดยพระจะต้องทำพิธีสักการะ (Pay Homage) ให้แก่จักรพรรดิแล้วจึงทำพิธีทางศาสนาโดยการรับแหวนและไม้ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจทางธรรมจากตัวแทนสันตะปาปา สำหรับในอิตาลีจักรพรรดิไม่มีสิทธิในการแต่งตั้งพระ รวมทั้งไม่มีสิทธิในการแต่งตั้งสันตะปาปาด้วย

เยอรมันภายใต้ราชวงศ์โฮเฮนสตาเฟน (Hohenstaufens)

พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1

พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 หรือเฟรเดอริก บาร์บารอสซา (King Frederick I หรือ Frederick Barbarossa, ค.ศ. 1156-1190)¹ เป็นโอรสของดยุคเฟรเดอริกแห่งสวาเบีย (Duke Frederick of Swabia) ผู้เป็นทายาทของพระเจ้าเฮนรี่ที่ 5 มีพระมารดาที่มีเชื้อสายตระกูลเวลฟ์ (Welf) จึงเป็นการประสานรอยร้าวระหว่างราชวงศ์โฮเฮนสตาเฟนกับราชวงศ์เวลฟ์ได้เป็นอย่างดี คุณสมบัตินี้ส่วนพระองค์ของพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 นั้น ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ทรงความรู้ฉลาดปราดเปรื่องในการปกครอง เครื่องคิดในศาสนา ตัดสินพระทัยเด็ดขาด กล้าหาญในสงคราม สนใจศึกษางานของพระเจ้าออตโตมหาราช ศึกษากฎหมายจัสติเนียน ปกครองด้วยอำนาจษัตริย์อย่างเด็ดขาดด้วยความเมตตากรุณา พระองค์ประกาศใช้นโยบาย “สันติภาพ ในราชอาณาจักร” (Land Peace หรือ Land Frieden) ควบคุมพฤติกรรมขุนนางและประชาชนอย่างกว้างขวาง ลงโทษผู้ทำลายสันติภาพอย่างรุนแรง ผู้ชายอายุตั้งแต่ 18-70 ปี จะต้องเข้าพิธีให้สัตย์สาบานทุก ๆ 5 ปีว่าจะไม่กระทำใด ๆ ที่จะทำลายความสงบภายในจักรวรรดิและจักรพรรดิ มีการกำหนดบทลงโทษขุนนางศักดินาที่ทำสงครามส่วนตัวไว้อย่างแน่นอน เพื่อป้องกันการทะเลาะวิวาทและการขยายตัวของสงคราม อันจะเป็นภัยต่อชุมชนทั่วไป ต่อมาในค.ศ. 1158 ห้ามการทำสงครามส่วนตัวของขุนนางอย่างเด็ดขาด

ทางด้านศาสนาและการเกี่ยวข้องกับอิตาลี

อำนาจทางการเมืองของอิตาลีในขณะนั้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ จักรพรรดิ สันตะปาปา และรัฐอิตาลี ฝ่ายที่เป็นกลางดูจะเป็นสันตะปาปา แต่ต่อมาสันตะปาปาเห็นประโยชน์ที่จะร่วมมือกับรัฐในอิตาลีมากกว่า ดังนั้นพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 จึงต้องพยายามที่จะให้จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์เป็นอิสระจากศาสนจักร โดยอ้างว่าจักรวรรดิเป็นสิ่งที่ได้มาจากการบมิใช่เป็น

¹Stephenson, PP. 311-2

ของขวัญจากสันตะปาปา การรื้อฟื้นความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิของราชวงศ์โฮเฮนสเตาเฟน ไม่ได้ใช้วิธีการผูกไมตรีกับศาสนาแบบที่ราชวงศ์ฮอติเยนเคยกระทำ แต่พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 ทรงแข่งอำนาจกับสันตะปาปาอย่างเปิดเผย โดยให้สิทธิบางอย่างแก่บรรดาเจ้าและขุนนางต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการสนับสนุน การขัดแย้งระหว่างจักรพรรดิกับสันตะปาปารุนแรงมากขึ้น เมื่อมีการแข่งขันอำนาจเหนือหัวเมืองอิตาลี ในสมัยสันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 3 ได้ประกาศขับพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 ออกจากศาสนา บรรดาเมืองทางภาคเหนืออิตาลีได้รวมใจกันตั้งสมาคมต่อต้านจักรพรรดิเรียกว่าสมาคมลอมบาร์ด (Lombard League) ในค.ศ. 1167 โดยเชิญให้สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 3 เป็นประธาน พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 ต้องทำสงครามในอิตาลีถึง 5 ครั้ง แต่พ่ายแพ้ที่เมืองเลญาโน (Lagnano) ใกล้เมืองมิลาน ในที่สุดต้องทำสัญญาสงบศึกตกลงกันที่เมืองเวนิส ในค.ศ. 1177 เรียกว่า สัญญาสันติภาพคอนสแตนซ์ (Peace of Constance Treaty)¹ จักรพรรดิต้องยอมคืนดินแดนที่ยึดได้ให้แก่ศาสนจักร และยอมรับสิทธิเสรีภาพของบรรดาเมืองทางภาคเหนือของอิตาลี ให้มีการปกครองตนเองอย่างสมบูรณ์ ภาวะสงบศึกจึงเกิดขึ้นชั่วคราว เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 พลาดโอกาสที่จะฟื้นฟูอำนาจในอิตาลี และการยอมขอโทษสันตะปาปาเท่ากับเป็นการยอมจำนนของกษัตริย์ที่มีต่อสันตะปาปาอีกครั้งหนึ่ง

เหตุการณ์ด้านตะวันออก

การที่พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 ทรงสนใจในเหตุการณ์ด้านอิตาลีมากเกินไป ทำให้ขาดความสนใจขบวนการใหม่ที่เกิดขึ้นในเยอรมัน คือ การอพยพไปตั้งถิ่นฐานนอกในศตวรรษที่ 12 เพื่อสร้าง “เยอรมันใหม่” เปิดเส้นทางเข้าสู่ทะเลบอลติก มีศูนย์กลางการค้าที่เมืองลูเบค (Lubeck) การที่ประเทศขยายตัว มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนดุลย์อำนาจ ซึ่งจะทำให้อำนาจของราชวงศ์โฮเฮนสเตาเฟนตกต่ำลง พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 เองก็ทรงทราบ แต่ไม่ได้เข้าแทรกแซง เพราะพระองค์จำเป็นต้องจัดการกับหัวเมืองภาคเหนือของอิตาลี ในขณะที่ผลประโยชน์ที่จะได้จากเมืองใหม่นั้นเป็นผลระยะยาว

พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 มีนโยบายรวมอำนาจ จึงได้เรียกดยุคเฮนรีใจสิงห์แห่งบาวาเรีย (Duke Henry, The Lion of Bavaria) มาขึ้นศาลพิวตัล เพื่อจะยึดที่ดินและทรัพย์สิน แต่ไม่สำเร็จ เพราะระบบพิวตัลเยอรมันต่างกับที่อื่น ๆ ที่พวกวัสซาลรอง ๆ (Sub-Vassal) จะไม่เกี่ยวข้องใด ๆ กับลอร์ด แต่จะเกี่ยวกับเจ้านายของตนโดยตรงคนเดียว ดยุกเฮนรีจึงกล้าขัดคำสั่งพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 ซึ่งใช้กฎพิวตัลเป็นเครื่องมือขยายอำนาจส่วนกลางไม่ได้ผล

¹Stephenson, P.331.

ภาพแผนที่จักรวรรดิเยอรมัน ค.ศ. 1200

ในค.ศ. 1190 พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 ได้เสด็จไปสงครามครูเสดเพื่อความยิ่งใหญ่ของจักรพรรดิ และเรือพินประเพณีที่ว่า จักรพรรดิเป็นผู้ปกป้องศาสนา แต่พระองค์สิ้นพระชนม์จมน้ำตายในระหว่างทางที่เอเชียไมเนอร์

พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2

พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ((King Frederick II, ค.ศ. 1215-1250)¹ ภายหลังจากที่ เป็นผู้เยาว์

¹Stephenson, PP.360-5.

ภายใต้การดูแลของสันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 (Pope Innocent III) โดยพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ได้ให้สัญญาว่าจะสละสิทธิการเป็นกษัตริย์ของเนเปิลและซิซิลี ซึ่งเป็นมรดกทางพระมารดา ในค.ศ. 1220 พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ได้รับการสวมมงกุฎที่โรม พระองค์ประกาศกฤษฎีกากบับแรกต่อต้านพวกนอกรีต ซึ่งเป็นเมืองคนขายชาติที่มีอันตรายมากกว่าพวกกบฏทางการเมือง พระองค์ได้มอบอภิสิทธิ์ให้แก่พระราชอาสน์ในค.ศ. 1220 และมอบให้แก่เจ้านายธรรมดาใน ค.ศ. 1231 อภิสิทธิ์ทั้ง 2 ประการนี้มีอิทธิพลที่ยืนมาจนถึงสมัยรัฐธรรมนูญเยอรมัน ซึ่งต่อมา เป็นปัญหาร้ายแรงต่อจักรวรรดิ

พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ทรงเป็นชาวอิตาลีเต็มตัว ต้องการที่จะปกครองอิตาลีทั้งหมด และไม่สนใจสัญญาที่เคยให้กับสันตะปาปาว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับเนเปิลและซิซิลี พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 มีนโยบายต่ออิตาลีแตกต่างจากพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 ใช้อิตาลีเป็นเครื่องมือที่จะกลับมาใช้อำนาจในเยอรมัน แต่พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 กลับใช้เยอรมันเป็นเครื่องมือในการที่จะกลับไปมีอำนาจในอิตาลี พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ได้สร้างซิซิลีให้เป็นรัฐสมัยใหม่แห่งแรกในยุโรป

ทางด้านศาสนา

พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 มีเรื่องขัดแย้งกับสันตะปาปาหลายครั้ง แต่เมื่อใดที่พระองค์ต้องการคืนดีกับสันตะปาปา พระองค์จะอาสาไปสงครามครูเสดบ้าง หรือให้อภิสิทธิ์บางอย่างแก่สันตะปาปาหรือพระในเยอรมันบ้าง บางครั้งในการขัดแย้งกับสันตะปาปา พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 จะเป็นมิตรกับเจ้า-ขุนนางด้วยการให้สิทธิต่าง ๆ อย่างไม่จำกัดตามใน ค.ศ. 1227 สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ประกาศบัญญัติกรรมพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ในกรณีที่พระองค์ทรงผิดก่อนการยกทัพไปสงครามครูเสด แต่หลังจากพระองค์ไปสงครามครูเสดครั้งที่ 6 ในค.ศ. 1227-1229 แล้ว พระองค์ทรงเป็นมิตรกับสุลต่านเอล กามิลแห่งอียิปต์ มีผลทำให้พระองค์เข้ากรุงเยรูซาเล็มได้โดยปราศจากการสู้รบ

ในค.ศ. 1239 พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ถูกบัญญัติกรรมเป็นครั้งที่ 2 ในข้อหาว่านอกรีต เพราะมีการขัดแย้งอำนาจกับสันตะปาปา และอาจจะเป็นเพราะว่าพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 มีหัวก้าวหน้าเกินสมัย และใช้พระราชอำนาจบนรากฐานแห่งเหตุผล (Enlightened Depot) อาจจะกล่าวได้ว่าพระองค์เป็นจักรพรรดิแห่งยุคเรอเนสซองส์พระองค์แรก เนื่องจากได้รับการศึกษาจากนักปรัชญาและศิลปิน ซึ่งบางคนมีเชื้อสายอาหรับ ทำให้คนทั่วไปในสมัยนั้นเชื่อว่าพระองค์เป็นผู้บ่อนทำลายศาสนาหรือเป็นศัตรูของพระเจ้า

สถาบันกษัตริย์ของเยอรมัน

ภายหลังที่อำนาจของราชวงศ์คาโรลิงเจียนสลายตัวแล้ว สถาบันกษัตริย์ในเยอรมันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก สิทธิชอบธรรมของกษัตริย์เดิมถูกกำหนดและจำกัดมากมาย เมื่อใดที่อำนาจของกษัตริย์ขัดกับผลประโยชน์ส่วนตัวของขุนนางศักดินาในมณฑลต่าง ๆ แล้ว ขุนนางก็พร้อมที่จะใช้กำลังพิสูจน์อำนาจนั้น ๆ ภาวะสับสนในช่วงปลายสมัยคาโรลิงเจียน ทำให้ขุนนางต้องรักษาผลประโยชน์และทรัพย์สินของตนตามลำพังให้พ้นจากศัตรูภายนอก โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากกษัตริย์ซึ่งอ่อนแอและไม่อยู่ในฐานะที่จะให้ความคุ้มครองได้ ดังนั้นอำนาจขุนนางในแต่ละท้องถิ่นจึงเพิ่มพูนขึ้น ทั้งทางด้านทหาร การเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ ในสภาวะเช่นนี้ พระเจ้าเฮนรีที่ 1 ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์แซกซอนทรงได้รับการคัดเลือกและยินยอมจากขุนนางที่มีฐานะเสมอพระองค์ให้เป็นกษัตริย์ ดังนั้นพระเจ้าเฮนรีที่ 1 จึงไม่อาจอ้างสิทธิอันไพศาลของราชวงศ์คาโรลิงเจียนได้ และต้องยอมรับอำนาจจำกัดของกษัตริย์ตามความต้องการของขุนนางใหญ่ ๆ ต่อมาในสมัยของพระเจ้าออตโตที่ 1 ทรงประสบผลสำเร็จในการรื้อฟื้นพระราชอำนาจกษัตริย์ด้วยความสามารถส่วนพระองค์

อำนาจขุนนางศักดินาระดับต่าง ๆ เช่น ดยุก และมาร์เกรฟ เป็นพลังสำคัญที่คอยขัดทานอำนาจกษัตริย์และสร้างปัญหาการเมืองการปกครองให้แก่สถาบันกษัตริย์ กษัตริย์ไม่อาจจะควบคุมขุนนางหรือข้าราชการบริหารของพระองค์ได้ เพราะไม่มีกำลังกองทัพแห่งชาติกษัตริย์จะเรียกทหารประจำการได้เมื่อจำเป็น กำลังทหารอยู่ที่อำนาจขุนนาง ซึ่งกษัตริย์จำเป็นต้องสร้างมิตรอันดีกับขุนนางเหล่านี้ ไม่เช่นนั้นก็ไม่อาจจะมีกองทัพต่อสู้กับศัตรูภายนอกได้ กษัตริย์มีอำนาจแท้จริงเฉพาะกองกำลังทหารส่วนพระองค์ อันประกอบด้วยกำลังทหารจากดินแดนส่วนพระองค์ หรือดินแดนที่เป็นของพระมหากษัตริย์เท่านั้น

นอกจากนี้สถาบันกษัตริย์ยังทรุดโทรมทางเศรษฐกิจ เพราะทรัพย์สินของสถาบันกษัตริย์ลดลง เนื่องจากทรัพย์สินแบ่งและมอบให้แก่ขุนนางเพื่อเป็นรางวัลตอบแทนความดีความชอบ และทรัพย์สินจำนวนไม่น้อยก็ตกเป็นของศาสนาตามความประสงค์ของกษัตริย์ในสมัยคาโรลิงเจียนตอนปลาย นอกจากนี้ขุนนางยังได้ขยายอำนาจอันไม่จำกัดทางด้านเศรษฐกิจด้วย โดยเฉพาะการยึดครองสิทธิที่เคยเป็นของสถาบันกษัตริย์แต่ผู้เดียว คือ สิทธิการเก็บภาษีจากสาธารณสถาน เช่น ถนน สะพาน ตลาด ทำให้รายได้เข้าท้องพระคลังจากอภิสิทธิเหล่านี้ลดลงอย่างมาก

กษัตริย์หลายพระองค์ได้พยายามแก้ไขความอ่อนแอของสถาบันกษัตริย์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง หลักการสำคัญอย่างหนึ่งของกษัตริย์เยอรมันคือ การครอบครองมณฑลหลักทั้ง 5 ของเยอรมันไว้ในอำนาจ ได้แก่ บาวาเรีย แซกโซนี ลอร์เรน ฟรังโคเนีย และ

สวาเบีย เพื่อเป็นฐานกำลังไว้ทำลายอำนาจขุนนางระดับดยุคและเคาน์

อีกประการหนึ่ง การสร้างความผูกพันใกล้ชิดระหว่างสถาบันกษัตริย์และสถาบันศาสนา ในเยอรมัน เพื่อสร้างดุลถ่วงอำนาจขุนนางและฆราวาส ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างวังและวัดนี้เอง มีผลให้กษัตริย์ในราชวงศ์เซเลเนียนและโฮเฮนสเตาเฟนไม่อาจยอมรับหลักการการปฏิรูปศาสนาของโรม ที่ให้ยกเลิกพระราชอำนาจการแต่งตั้งสงฆ์ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไป และมีผลให้เกิดการต่อสู้แข่งขันกันระหว่างจักรพรรดิกับสันตะปาปาที่โรม จนกระทั่งสิ้นศตวรรษที่ 13

สถาบันกษัตริย์เยอรมันตั้งแต่สมัยพระเจ้าเฮนรี่ที่ 1 เป็นต้นมา ถือกันโดยทฤษฎีว่าเป็นตำแหน่งเลือกตั้ง แต่แท้จริงแล้วเป็นการยอมรับกันว่าเป็นการเลือกตั้งเพื่อยืนยันหลักการสืบราชสมบัติแบบสันตติวงศ์ที่ใช้ปกครองเยอรมันในขณะนั้น ต่อมาในสมัยพระเจ้าเฮนรี่ที่ 5 สิ้นพระชนม์โดยปราศจากโอรสใน ค.ศ. 1125 ความขัดแย้งระหว่างสถาบันกษัตริย์ ขุนนาง ฆราวาสและบรรพชิต สร้างบรรยากาศที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการสืบราชสมบัติแบบสันตติวงศ์ ขุนนางคัดค้านอวยโอกาสกล่าวทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของหลักการสืบราชสมบัติแบบสันตติวงศ์ และยืนยันหลักการการเลือกตั้งกษัตริย์อย่างจริงจัง นับจากนี้ไปสถาบันกษัตริย์เยอรมันเน้นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งมากกว่าการมีสิทธิตามสายเลือด ในค.ศ. 1272 มีการกำหนดสิทธิเลือกตั้งว่าเป็นของขุนนาง ฆราวาสและบรรพชิต 7 เสียงที่เรียกว่า คณะผู้เลือกตั้ง (Electoral College) ในเวลานั้น 3 เสียงเป็นรัฐบรรพชิต ได้แก่ โคโลญ เมินซ์ และเทรียร์ และอีก 4 เสียงเป็นรัฐฆราวาส ได้แก่ โบฮีเมีย บาลาทิน แซกซี-วิทเทนเบิร์ก และแบรนเดนเบิร์ก เท่ากับว่าทุกเสียงมีความสำคัญ การได้เสียงเป็นเอกฉันท์เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากมาก การเลือกตั้งกษัตริย์แต่ละครั้งจะนำมาซึ่งการแตกแยกอยู่เสมอ ๆ ในเยอรมัน หลักการเลือกตั้งโดยขุนนางทั้ง 7 เสียงนี้ประกาศอย่างเป็นทางการในศตวรรษที่ 14 .

ตำแหน่งกษัตริย์เยอรมันผูกพันกับตำแหน่งจักรพรรดิแห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ที่พระเจ้าออตโตที่ 1 ทรงริ่ฟื้นขึ้น ภายหลังจากที่ตำแหน่งนี้หลุดจากอำนาจของกษัตริย์แฟรงค์ในศตวรรษที่ 10 มีผลทำให้ตำแหน่งจักรพรรดิผูกพันกับอิตาลีและโรมอย่างแยกไม่ออก ฉะนั้นกษัตริย์เยอรมันที่จะได้รับตำแหน่งจักรพรรดิได้ จะต้องมีการกำลังกองทัพเพียงพอที่จะเดินทางไปอิตาลีและโรม เพื่อทำพิธีบรมราชาภิเษกสวมมงกุฎจักรพรรดิจากสันตะปาปา หรือตัวแทนของประมุขทางศาสนา ตำแหน่งจักรพรรดิเป็นการเสริมสร้างศักดิ์ศรีและบารมีของประมุขเยอรมันทั้งภายในประเทศเยอรมนีเองและยุโรปตะวันตก เพราะเป็นที่ยอมรับกันว่า จักรพรรดิคือตำแหน่งประมุขทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของยุโรป และเป็นประมุขโดยทฤษฎีของดินแดนแคว้นแคว้นต่าง ๆ ในอิตาลี ในฐานะจักรพรรดิ กษัตริย์เยอรมันสามารถอ้างอำนาจผู้พิทักษ์สันติภาพและศาสนาในคริสต์ศาสนจักร ฉะนั้นจึงสามารถถอดถอนลงโทษสงฆ์และสันตะปาปาได้

หากมีการประพจน์ไม่ถูกต้อง เช่นในค.ศ. 1076 จักรพรรดิเฮนรี่ที่ 4 ประกาศปลดสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ออกจากตำแหน่ง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งจักรพรรดิทำความอ่อนแอแก่สถาบันกษัตริย์ด้วย เช่น การต่อสู้อย่างยืดเยื้อเพื่ออำนาจสูงสุดในยุโรป ระหว่างจักรพรรดิกับสันตะปาปา การที่กษัตริย์เยอรมนีต้องพัวพันกับเหตุการณ์ในอิตาลีเพื่อรักษาอำนาจของจักรพรรดิ ทำให้กษัตริย์เยอรมนีละเลยต่อเหตุการณ์ภายในประเทศและไม่อาจแก้ไขปัญหาในเยอรมันได้เต็มที่ ในแง่นี้จะเห็นได้ว่าสถาบันกษัตริย์เยอรมนีอ่อนแอมาก เมื่อสิ้นสมัยของพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ในค.ศ. 1250 นับว่าเป็นการสิ้นสุดราชวงศ์โฮเฮนสไตเฟินที่ปกครองจักรวรรดิมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 สถาบันกษัตริย์อ่อนแอมากจนถึงขีดสุดใน ค.ศ. 1256-1272 เพราะสันตะปาปาให้มีการเลือกจักรพรรดิจากกลุ่มภายนอกแคว้นผู้นำเยอรมนี ทำให้เกิดสภาวะจักรพรรดิ “ต่างชาติ” ที่ไม่มีอำนาจใด ๆ ในการปกครองเยอรมนีหรือจักรวรรดิ ดังนั้นสถาบันสันตะปาปามีอำนาจสูงสุดทั้งทางโลกและทางธรรม สันตะปาปาพยายามเลือกผู้นำที่อ่อนแอปกครองจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ต่อมาในค.ศ. 1273 รูดอล์ฟแห่งราชวงศ์แฮปส์เบิร์ก (Rudolf of Hapsburg) ได้รับเลือกให้เป็นจักรพรรดิ นับว่าเป็นการยุติภาวะไร้จักรพรรดิ (Interregnum) ดินแดนดั้งเดิมของราชวงศ์แฮปส์เบิร์กอยู่ในเขตประเทศสวิตเซอร์แลนด์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นดินแดนผืนเล็ก ๆ ที่ไม่มีบทบาทมากนัก แต่จักรพรรดิรูดอล์ฟแห่งราชวงศ์แฮปส์เบิร์กได้แสดงความเป็นผู้นำ โดยการขยายอำนาจของราชวงศ์ในฐานะจักรพรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ครอบครองดินแดนต่าง ๆ ในยุโรปตะวันออกอำนาจของราชวงศ์แฮปส์เบิร์กถึงขีดสูงสุดในระยะศตวรรษที่ 16 เมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 5 แห่งราชวงศ์นี้ได้ตำแหน่งเป็นประมุขของจักรวรรดิสเปนด้วย และได้ครอบครองดินแดนเนเธอร์แลนด์ ออสเตรีย โบฮีเมีย ราชวงศ์แฮปส์เบิร์กได้ปกครองจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์มาจนกระทั่งถึง ค.ศ. 1806

สถาบันศาสนาในเยอรมัน

พัฒนาการทางศาสนาภายในดินแดนเยอรมนีนับตั้งแต่สมัยราชวงศ์คาโรลิงเจียนสืบมาเน้นถึงสภาวะอิสระของวัด จักรพรรดิชาร์ลเลอมาญผสมวัฒนธรรมเยอรมันเข้ากับคริสต์ศาสนา มีผลทำให้สกุลของภราวาสผู้สร้างวัด มีอำนาจในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสหรือสังฆราชประจำวัดนั้น ๆ กษัตริย์เป็นองค์ศาสนูปถัมภ์สูงสุดในอาณาจักร เป็นการฟื้นฟูฐานะความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างสถาบันศาสนาประจำชาติกับสถาบันกษัตริย์เยอรมัน เพื่อยุติการสร้างตุลย์อำนาจคัดค้านอำนาจและอิทธิพลของขุนนาง กษัตริย์กำหนดมาตรการควบคุมพระที่มีความมั่งคั่งมาจากทรัพย์สินของวัดที่ได้รับพระราชทาน และอำนาจกว้างขวางจากการทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้รับ

มอบหมายจากกษัตริย์ โดยการจัดตั้งโรงเรียนสงฆ์ฝึกอบรมพระเพื่อเข้ารับราชการโดยตรง เพื่อกษัตริย์จะไว้วางใจได้ในความจงรักภักดีและความสามารถของข้าราชการสงฆ์ที่เป็นตัวแทน รัชกาลผลประโยชน์ของกษัตริย์ในดินแดนต่าง ๆ นอกจากนี้กษัตริย์เยอรมนีเน้นถึงความสำคัญ ของสังฆราชใหม่ที่ได้รับแต่งตั้ง จะต้องทำพิธีสักการะถวายสัตย์สาบานต่อกษัตริย์และรับมอบ ทรัพย์สินของวัด อันได้แก่ ที่ดิน ตำแหน่งทางโลก และอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ที่ติดมาพร้อมกับตำแหน่ง นั้น เพื่อเป็นการยืนยันอย่างเป็นทางการว่า สังฆราชของค็โฮมยอุมถวายตัวเป็นข้าของกษัตริย์ อย่างแท้จริง

นโยบายการสร้างฐานะทางการเมืองและเศรษฐกิจให้วัด เพื่อวัดจะได้เป็นพันธมิตร เข้มแข็งของสถาบันกษัตริย์ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลักทั้งทางด้านศาสนาและการเมือง โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับศาสนา ความมั่งคั่งจากทรัพย์สิน และการถวายบริการให้แก่กษัตริย์ ของสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่และผู้น้อยก่อให้เกิดความเสื่อมทางวินัยสงฆ์ในศตวรรษที่ 11 เกิดขบวนการ โจมตีความเสื่อมของวัด ต่อมาเกิดการลิดรอนอำนาจของกษัตริย์ในกิจการสงฆ์ ซึ่งหมายถึง การทำลายฐานอำนาจหลักของสถาบันกษัตริย์ในเยอรมนีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สถาบันศาสนาในเยอรมนี คือ หลักสำคัญของการรื้อฟื้นอำนาจกษัตริย์ แต่ขบวนการ ปฏิรูปศาสนาที่ได้รับการสนับสนุนจากสงฆ์โดยทั่วไปรวมทั้งในเยอรมนีด้วย การสูญเสียทำให้เกิดสภาวะอ่อนเปลี้ยที่แก้ไขไม่ได้ของสถาบันกษัตริย์เยอรมนี เพราะสูญเสียอำนาจในการ ควบคุมสถาบันศาสนาในเยอรมนี

ฐานะของเยอรมนีในยุโรป

นับตั้งแต่สมัยพระเจ้าออตโตที่ 1 ดินแดนเยอรมนีถูกเรียกว่า จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ของประชาชาติเยอรมัน (Holy Rome Empire of the German Nation) ในค.ศ. 962 จนถึง ค.ศ. 1250 เมื่อพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ลิ้นพระชนม์ อาจจะกล่าวได้ว่า เยอรมันได้รับการยอมรับว่าเป็น ชาติอันดับหนึ่งในยุโรปตะวันตก และเป็นผู้พิทักษ์ศาสนาอย่างเป็นทางการ ในค.ศ. 955 พระเจ้า ออตโตที่ 1 สามารถเอาชนะกองทัพของพวกอนารยชนแมกยาร์ได้ที่สมรภูมิลิชฟิลด์ (The Battle of Lechfield) ถือได้ว่าเป็นชัยชนะที่พิทักษ์อารยธรรมคริสต์ศาสนาโดยเฉพาะในเยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี และเบอร์กันดี ตลอดจนการสร้างเสริมความมั่นใจในตนเองของโลกตะวันตก ที่ต้องต่อสู้กับพวกอนารยชนแมกยาร์ ความสามารถของพระเจ้าออตโตที่ 1 ทำให้พระองค์ได้รับการ ยกย่องว่าเป็นผู้ยิ่งใหญ่หรือมหाराช (The Great) แสดงถึงฐานะความเป็นหนึ่งของกษัตริย์ และรัฐเยอรมนี

ความอ่อนแอที่เกิดขึ้นจากระบบการปกครองภายใน การต่อสู้กับสถาบันสันตะปาปา

ที่ยึดเยื้อ สามารถทำลายฐานะความเป็นหนึ่งของเยอรมนีในยุโรปลงได้ ในศตวรรษที่ 13 ความเสื่อมของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์และเยอรมนีในฐานะรัฐเกิดขึ้นอย่างเด่นชัด ในเวลาต่อมาผู้นำเยอรมนีไม่สามารถพัฒนาความรู้สึกเป็นชาติเยอรมนีได้ ในขณะที่อังกฤษ ฝรั่งเศส และ สเปน สามารถพัฒนาฐานะสร้างชาติได้สำเร็จในเวลาไม่นาน ทั้งนี้เพราะขุนนางเยอรมันส่วนใหญ่ขัดขวางอำนาจกษัตริย์เพื่อรักษาผลประโยชน์เฉพาะส่วนรัฐของตน และไม่มีความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันในอนาคตของประเทศหรือจักรวรรดิ การแตกแยกภายในรัฐต่าง ๆ ของเยอรมนี มีผลทำให้ศูนย์แห่งอำนาจของจักรวรรดิย้ายดินแดนเยอรมนีแท้ ๆ ไปสู่ดินแดนพรหมแดนจักรวรรดิในศตวรรษที่ 14 จะเห็นได้ว่าเยอรมนีไม่อาจรักษาฐานะความเป็นผู้นำยุโรปในระยะหลังค.ศ. 1256 ได้ และต้องยอมรับสภาพความเป็นรองจากฝรั่งเศสโดยดุษฎี

กฎหมายโกลเด้น บูล (Golden Bull) ค.ศ. 1356 กำหนดการเลือกตั้งจักรพรรดิ (Electors) ของเยอรมัน โดยให้แคว้นแคว้นต่าง ๆ 7 แคว้น ประกอบด้วยแคว้นบรพพิชิต 3 แคว้น ได้แก่ สังฆนายกผู้เป็นประมุขแคว้นเมนซ์ (Mainz) โคลโลญ (Cologne) และตริแอร์ส (Triers) แคว้นซาราส็อก 4 แคว้น ได้แก่ เคาน์แห่งแคว้นพาลาติเนท (Palatinate) ดยุกแห่งแคว้นแซกโซนี (Saxony) และมาเกรฟ แห่งแคว้นเบรนเดนเบิร์ก (Brandenburg) และกษัตริย์แห่งโบฮีเมีย (Bohemia) เป็นผู้เลือกตั้งเมื่อตำแหน่งจักรพรรดิแห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ว่างลง

ในค.ศ. 1519 พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 แห่งสเปนได้รับเลือกตั้งให้เป็นจักรพรรดิชาร์ลส์ที่ 5 แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ด้วยภารกิจมากมาย และการทำสงครามหลายครั้ง เพื่อดูแลดินแดนอันกว้างขวางของจักรวรรดิและต้องพิทักษ์ศาสนาคริสต์ ทำให้จักรพรรดิชาร์ลส์ที่ 5 ทรงเบื่อหน่ายและทรงสละราชสมบัติในค.ศ. 1556 โดยมอบอาณาจักรออสเตรียให้อุซาคา คือพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ (Ferdinand) ครอบครอง ต่อมาพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ได้รับเลือกให้เป็นจักรพรรดิแห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ แต่ไม่มีอำนาจแท้จริงเหนือแคว้นต่าง ๆ ในดินแดนเยอรมัน นอกจากดินแดนที่พระองค์ปกครองในฐานะกษัตริย์

ในบรรดาแคว้นต่าง ๆ ของเยอรมันด้วยกัน ออสเตรียเป็นอาณาจักรที่มีอิทธิพลมากที่สุด แต่ไม่มีความเป็นรัฐประชาชาติ เพราะกษัตริย์ออสเตรียครอบครองอาณาจักรโบฮีเมียและฮังการี ซึ่งประกอบด้วยชนชาติต่าง ๆ มากมาย เช่น แมกยาร์ (Magyars) เชค (Czechs) โครแอต (Croats) โปแลนด์ (Poles) และสโลวีเนีย (Slovenes) และอื่น ๆ ประกอบกับออสเตรียในรัฐคาทอลิก ทำให้แคว้นเยอรมันอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโปรเตสแตนต์ไม่ไว้วางใจให้ออสเตรียเป็นผู้นำ ฉะนั้นเมื่อมีการรวมชาติเยอรมันในคริสต์ศตวรรษที่ 19 (ค.ศ. 1871) ปรัสเซียภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีบิสมาร์ค (Bismark) เป็นผู้นำในการรวมชาติเยอรมันเป็นผลสำเร็จ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. ให้นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเรื่องประวัติและผลงานของพระเจ้าออตโตที่ 1 กับจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์แห่งประชาชาติเยอรมัน
2. ให้นักศึกษาวิเคราะห์ว่าการที่พระเจ้าออตโตที่ 1 มีฐานะเพิ่มขึ้นเป็นจักรพรรดิของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมัน มีผลดีผลเสียอย่างไร
3. ให้นักศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของเอกสารปลอมไอซิดอเรียน (Pseudo-Isidorian Collection) ว่ามีความสำคัญต่อคริสต์ศาสนาอย่างไร
4. ให้นักศึกษาอธิบายความขัดแย้งระหว่างพระเจ้าเฮนรี่ที่ 4 กับสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 และผลกระทบจากเหตุการณ์นี้

ภาพแผนที่อิตาลีในศตวรรษที่ 2

3. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนอิตาลี

ดินแดนอิตาลีเสื่อมโทรมและอ่อนแอมาก หลังจากสันตะปาปานิโคลัสผู้ยิ่งใหญ่ (Nicholas, The Great, ค.ศ. 858-867) สิ้นพระชนม์ ตำแหน่งสันตะปาปาดตกอยู่กับตระกูลขุนนางโรมันที่ทุจริต และไม่มีความสามารถ ประกอบกับรัฐบาลกลางไม่เข้มแข็งมีการแย่งชิงอำนาจกันอย่างกว้างขวาง ในอิตาลี และมีการรุกรานจากภายนอก คือ จากพวกมุสลิมทางใต้ และพวกแมกยาร์ทางเหนือ และพวกไวคิงส์จากทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ดินแดนอิตาลีในปลายศตวรรษที่ 9 และศตวรรษที่ 10 จึงมีแต่ความวุ่นวาย ไม่มีผู้ใดมีอำนาจอย่างแท้จริงที่จะเรียกได้ว่าเป็นรัฐบาลอิตาลีอย่างเช่น ฝรั่งเศสหรือเยอรมัน

พระเจ้าออตโตที่ 1 แห่งเยอรมันเสด็จไปอิตาลี โปรดให้สันตะปาปาจอห์นที่ 12 (Pope John XII) ซึ่งเป็นสันตะปาปาที่ไม่มีอำนาจและมีจริยวัตรไม่ค่อยดี ทำพิธีสวมมงกุฎถวายตำแหน่งจักรพรรดิให้แก่พระเจ้าออตโตที่ 1 ในค.ศ. 962 และประกาศตั้งจักรวรรดิอิตาลีขึ้นใหม่ เรียกว่า จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมัน (Holy Roman Empire of the German Nation) โดยเชื่อมอำนาจทางการเมืองของเยอรมันและอิตาลีเข้าด้วยกัน พระเจ้าออตโตที่ 1 เรียกประชุมขุนนางอิตาลี ประกาศพระองค์เป็นจักรพรรดิอิตาลีด้วย มีสิทธิที่จะเลือกและแต่งตั้งสันตะปาปาด้วยพระองค์เอง พื้นฟูดินแดนต่าง ๆ ที่เป็นของขวัญจากเปแปง จึงเป็นอันว่าตำแหน่งสันตะปาปาจะได้รับเลือกมาจากทายาทต่าง ๆ ของพระเจ้าออตโตที่ 1 และเป็นการยืนยันว่าตำแหน่งสันตะปาปาไม่เป็นอิสระอีกต่อไปแล้ว

ในระยะเวลาเดียวกัน อิตาลีจะถูกกล่าวถึงในแง่ของการค้าที่มีความเจริญมาก ได้แก่ เมืองเวนิส ซึ่งเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญตั้งอยู่บนฝั่งทะเลอาเดรียติก และมีเมืองอื่น ๆ ที่เป็นคู่แข่งทางการค้าที่สำคัญคือ เมืองเจนัว และปิซา ซึ่งอยู่อีกด้านหนึ่งของคาบสมุทรอิตาลี

นอกจากนี้เรื่องของอิตาลีก็จะกล่าวถึงบทบาทของสันตะปาปา และคริสต์ศาสนาที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในยุคกลางทุกด้านทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง การต่างประเทศ เศรษฐกิจและสังคม

กล่าวสรุปได้ว่า ความอ่อนแอและความแตกแยกทางการเมืองภายในอิตาลี ความอุดมสมบูรณ์ของดินแดน ความเป็นศูนย์กลางความเจริญของจักรวรรดิและศาสนาในอดีต ทำให้ดินแดนอิตาลีเป็นที่ต้องการของประเทศเพื่อนบ้านที่เข้มแข็ง เช่น เยอรมัน และฝรั่งเศส ทำให้การรวมชาติอิตาลีล่าช้าและยุ่งยากมากในเวลาต่อมา

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

ให้นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมความสัมพันธ์ระหว่างอิตาลีกับจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์

4. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนอังกฤษ

อังกฤษเดิมเป็นเพียงมณฑลหนึ่งของจักรวรรดิโรมัน ในสมัยที่กองทัพโรมันปกครองอังกฤษเป็นระยะแห่งสันติสุข (Pax Romana) อังกฤษมีความเจริญมาก โรมันปกครองอังกฤษในฐานะเป็นมณฑลหนึ่งของจักรวรรดิ โดยใช้ระบบการปกครองทางอ้อม (Indirect rule) คือให้ชาวเมืองบนเกาะอังกฤษปกครองกันเอง ส่วนกองทัพโรมันจะดูแลเฉพาะเขตยุทธศาสตร์และตำแหน่งข้าหลวงโรมันเป็นตำแหน่งสูงสุดในการปกครอง โดยมีหน้าที่รักษาความสงบและ

เก็บภาษีเป็นสำคัญ ศาสนาคริสต์ได้เผยแพร่บนเกาะอังกฤษด้วยในการยึดครองของโรมัน

กลุ่มชนที่อาศัยอยู่บนเกาะอังกฤษ คือพวกเคลท์ (Celts) หรือบริตัน (Britons) มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางตะวันตกของดินแดนเยอรมัน เข้ามาตั้งหลักแหล่งครั้งแรกอยู่ทางใต้และทางตะวันออกของเกาะอังกฤษ ต่อมาในศตวรรษที่ 5 เมื่อจักรวรรดิโรมันตะวันตกเสื่อมสลาย เกาะอังกฤษถูกละเลยต้องเผชิญกับการรุกรานของพวกอนารยชนเยอรมัน พวกแองเกิลส์ (Angles) พวกแซกซอน (Saxons) และพวกจูตส์ (Jutes) ซึ่งได้ขับไล่พวกเคลท์ไปทางตะวันตกและทางเหนือของเกาะอังกฤษ ต่อมาเรียกว่า พวกพิคส์ (Picts) และสก๊อต (Scots) ส่วนพวกอยู่ทางใต้เรียกว่าพวกบริตัน (Britons)

พวกอนารยชนเยอรมันทั้ง 3 กลุ่ม ไม่ประสบผลสำเร็จมากนักในการปกครองเกาะอังกฤษ เพราะขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดินแดนที่ยึดครองแบ่งออกเป็น 7 แคว้นสำคัญคือ

พวกจูตส์ ปกครองแคว้นคันทันท์ (Kent)

พวกแซกซอน ปกครองแคว้นเอสแซก (Essex) ซัสแซก (Sussex) และเวสแซก (Wessex)

พวกแองเกิลส์ ปกครองแคว้นอีส แองเกเลีย (East Anglia) เมอร์เซีย (Mercia) และนอร์ททัมเบรีย (Northumbria)

ในศตวรรษที่ 9 พวกเดนส์ (Danes) เข้ามารุกรานเกาะอังกฤษอย่างหนัก พระเจ้าอัลเฟรดผู้ยิ่งใหญ่ (Alfred, The Great, ค.ศ. 871-877)¹ แห่งอาณาจักรแองโกล-แซกซอน เป็นผู้นำสำคัญ

ภาพแผนที่อังกฤษในศตวรรษที่ 18

¹Easton, P.715.

ในการป้องกันการรุกรานของพวกเขาเดนส์ แต่พระองค์ปราศัย ไม่อาจขับไล่พวกเขาเดนส์ออกจากเกาะอังกฤษได้ ผลของการสู้รบยุติด้วยสัญญาเวดมอร์ (Treaty of Wedmore) พระเจ้าอัลเฟรดมอบดินแดนทางตะวันออกเฉียงเหนือให้พระเจ้ากัทรัม (Guthrum) กษัตริย์เดนส์ปกครอง จากสัญญาเวดมอร์เกาะอังกฤษถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ภาคใต้และตะวันตกถูกปกครองโดยพวกเขาแอลไกล-แซกซอน ส่วนทางเหนือและตะวันออกเฉียงถูกปกครองโดยพวกเขาเดนส์

อังกฤษภายใต้การปกครองของพวกเขาเองไกล-แซกซอน

การปกครองและระบบกษัตริย์

เกาะอังกฤษมีการปกครองหลาย ๆ อาณาจักร ได้พัฒนามาเป็นการปกครองด้วยการรวมเป็นอาณาจักรเดี่ยวภายใต้การนำของพวกเขาเองไกล-แซกซอน ระบบกษัตริย์ไม่ได้เป็นแบบสมบูรณ์ตามสิทธิราชย์เต็มที่นัก เพราะถูกจำกัดด้วยการปกครองท้องถิ่น กษัตริย์สำคัญคือพระเจ้าอัลเฟรดมหาราช (Alfred, The Great, ค.ศ. 871-899) พระองค์ได้ปรับปรุงการปกครองบ้านเมืองให้มีความเจริญ จัดระเบียบกองทัพใหม่ สร้างลอนดอนให้เป็นค่ายทหาร สร้างป้อมและกำแพงเมืองสำคัญตามจุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ สร้างกองทัพเรือให้เข้มแข็งจนทำให้พระองค์ได้ชื่อว่าเป็นผู้สถาปนากองทัพเรืออังกฤษ ด้านการศึกษาได้ส่งเสริมให้มีการแปลหนังสือภาษาละตินมาเป็นภาษาอังกฤษ เริ่มมีการบันทึกพงศาวดารของพวกเขาเองไกล-แซกซอน จัดทำประมวลกฎหมาย ทางด้านศาสนามีมิตรอย่างดีกับโรม บูรณะปฏิสังขรณ์โบสถ์วิหาร ทางด้านเศรษฐกิจ จัดทำระบบการเก็บภาษี เรียกเก็บเงินจากที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เก็บภาษีพิเศษเรียกว่า ภาษีเดนเกิลด์ (Danegeld)¹ เป็นภาษีที่ดิน เรียกเก็บทั่วราชอาณาจักรเพื่อนำมาบำรุงกองทัพไว้ต่อสู้ป้องกันภัยจากพวกเขาเดนส์ นอกจากนี้ยังมีการเก็บเงินธรรมเนียมค่าปรับใหม่จากศาลท้องถิ่น พระเจ้าอัลเฟรดได้ชื่อว่าเป็นกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ ในประวัติศาสตร์อังกฤษสร้างความเจริญให้อังกฤษ โดยเฉพาะการผสมวัฒนธรรมระหว่างพวกเขาเองไกล-แซกซอนและพวกเขาเดนส์

สภาวิเทนเกอโมต์ (Witenagemot) หรือสภาวิทัน (Witan) สมาชิกของสภา คือ พวกขุนนางเจ้าของที่ดิน และพวกเขาพระ มีตำแหน่งเป็นแคนัน ได้รับการเลือกจากกษัตริย์ มีหน้าที่ให้คำปรึกษากษัตริย์ในการออกกฎหมายปกครองประเทศ ในบางสมัยสมาชิกสภาทำหน้าที่เลือกและถอดถอนกษัตริย์ด้วย และทำงานเป็นศาลสูงสุดของแผ่นดิน

¹ Easton, P.716.

การปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองของพวกแองโกล-แซกซอน มีลักษณะเป็นการกระจายอำนาจ (Decentralization) รัฐบาลท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการปกครองประเทศ มีลำดับชั้นดังนี้ คือ

มณฑล (Shire) มีแกบ้าน (Eldermen) เป็นผู้ดูแลบุคคลเหล่านี้ เช่น ผู้แทนของกษัตริย์ที่ส่งมาปกครองท้องถิ่น ต่อมากลายเป็นตำแหน่งสืบสายโลหิต หรือเป็นคนในมณฑลเลือกตั้งของสถานที่ประชุมปรึกษากิจการของมณฑล เรียกว่า เชียร์มุต (Shiremoot)

เมือง (Hundred) แต่ละมณฑลจะประกอบด้วยหลายเมือง แต่ละเมืองจะมีสภาเมืองสมาชิกของสภาเมืองถูกเลือกจากพวกเสรีชน ทำหน้าที่เป็นคณะรัฐบาลท้องถิ่น โดยมีฮันเรด รีฟ (Hundred Reeve) เป็นประธาน

หมู่บ้าน (Village) มีผู้ใหญ่บ้าน (Reeve) เป็นผู้ปกครองคนในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพวกชาวไร่ชาวนา มีสารวัตร (Best Men) อีก 4 คน เป็นผู้ช่วยดูแลหมู่บ้าน

จังหวัด (Borough) เป็นหน่วยการปกครองอีกแบบหนึ่ง ที่จัดตั้งขึ้นด้วยความยินยอมของพวกเจ้าของที่ดิน ซึ่งโดยปกติคือพระเจ้าแผ่นดิน การปกครองจะมีคณะกรรมการจังหวัดเป็นผู้ปกครอง เรียกว่า เบอร์เกส (Burgess) จำนวน 12 คน โดยคนในจังหวัดเป็นผู้เลือกขึ้นมา มีสิทธิสำคัญคือ มีสิทธิเก็บภาษีเองและในแต่ละปีจะต้องส่งเป็นเงินก้อนให้พระเจ้าแผ่นดิน

ด้านกฎหมายและการศาล

พวกแองโกล-แซกซอน ใช้กฎหมายและการศาลแบบเก่าของพวกอนารยชนเยอรมัน ที่นิยมการแก้แค้นเป็นการรักษาความยุติธรรม บทลงโทษ มีการจำคุก ลุยไฟ และสาบานตน ต่อมาได้มีศาลทุกระดับ เช่น สภามณฑล สภาเมือง และสภาท้องถิ่น พวกเสรีชนทุกคนมีสิทธิเข้าฟังคำพิพากษาได้

กฎหมายสำคัญ ได้แก่ กฎหมายที่ดิน เพราะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในสมัยนั้น

ที่ดินมีอยู่ 3 แบบ คือ

ที่ดินของครอบครัว (Folkland) บุตรทุกคนมีสิทธิครอบครองที่ดินร่วมกันเมื่อบิดาสิ้นชีวิต บุตรไม่มีสิทธินำไปขาย

สิทธิในการใช้ที่ดิน (Bookland) บุคคลไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดิน แต่เป็นผู้มีสิทธิในการใช้ที่ดิน ซึ่งเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อทางศาสนาให้บุคคลนำที่ดินไปใช้ประโยชน์

สิทธิในการเช่าช่วงที่ดิน (Loanland) บุคคลถือที่ดินประเภทนี้มีสิทธิทำผลประโยชน์ในที่ดิน แต่ไม่มีสิทธิเหนือที่ดินเต็มทีเพราะไม่สามารถซื้อขายที่ดินนี้ได้

ด้านสังคม

สภาพสังคมพัฒนามาจากระบบทหาร สังคมจึงมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ต่อมา มีการแบ่งชนชั้นทางสังคม มีพระมหากษัตริย์เป็นชนชั้นสูงสุด ชนชั้นสูง ได้แก่ ขุนนางและพระที่มีที่ดินจำนวนมาก ชนชั้นต่ำมีหลายจำพวก ได้แก่

พวกเทนส์ (Thanes) คือ คนใช้หรือลูกจ้าง อาจจะมีที่ดินบ้างที่ได้รับมาจากกษัตริย์ เป็นบำเหน็จความชอบในการเป็นทหาร

พวกคอร์ด (Churl) คือ พวกช่างฝีมือ และพวกที่ถือทำกินอิสระ

พวกเซฟ (Serf) คือ พวกติดที่ดินย่ำที่อยู่ไม่ได้ ต้องทำงานใช้แรงรับใช้เจ้าของที่ดิน

พวกทาส (Thrall) คือ พวกชนชั้นต่ำสุดในสังคม ได้แก่ พวกเชลยศึก หรือบุคคลที่ถูกศาลตัดสินให้เป็นทาส

ด้านเศรษฐกิจ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนาโล่ง (Open Field System) และการทำไร่นาแบบ 3 แปลง (Three-fields System) เช่นเดียวกับดินแดนอื่น ๆ บนภาคทวีปยุโรป

การเข้ามาใช้อำนาจของพวกนอร์มันในอังกฤษ

หลังจากสมัยของพระเจ้าอัลเฟรดมหาราชสิ้นไปแล้ว พวกแองโกล-แซกซอนยังคงมีอำนาจในอังกฤษจนถึงศตวรรษที่ 10 จึงเสื่อมสลายไปเพราะการรุกรานของพวกเดนมาร์กอีก ระลอกหนึ่งในปลายศตวรรษที่ 10 ในที่สุดพวกแองโกล-แซกซอนปราชัยแก่พวกเดนมาร์ก พระเจ้า ดนุตมหาราช (Danute, The Great, ค.ศ. 1017-1037) กษัตริย์แห่งเดนมาร์กและนอร์เวย์ได้รับ ตำแหน่งกษัตริย์อังกฤษด้วย อังกฤษจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิสแกนดิเนเวีย พระเจ้า ดนุตเป็นกษัตริย์ที่มีความสามารถ ถึงแม้ว่าจะปกครองอังกฤษในช่วงสั้น แต่ได้สร้างความเจริญ ให้แก่สถาบันการปกครองและการบริหารของอังกฤษให้มีประสิทธิภาพอย่างกว้างขวาง พระองค์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือทำลายสถาบันหรือขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปกรรมใด ๆ ของอังกฤษ นับว่าการปกครองของพวกอนารยชนทางเหนือก่อให้เกิดผลดีแก่อังกฤษอย่างมาก เมื่อพระเจ้าดนุตสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 1035 โอรสได้ปกครองอังกฤษแต่ไม่มีความสามารถ อังกฤษจึงได้เชิญพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดผู้สารภาพบาป (Edward, The Confessor, ค.ศ. 1042-1066) เชื้อสายแองโกล-แซกซอน ให้เป็นกษัตริย์อังกฤษ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดมีพระมารดาเป็นชวานอร์มัน เมื่อทรงพระเยาว์ได้รับการเลี้ยงดูจากพวกนอร์มัน ทรงสนับสนุนประเพณีของพวกนอร์มัน จึงทำให้ขุนนางนอร์มันมีอิทธิพลมากในราชสำนักอังกฤษ นอกจากนี้มีข่าวว่า พระองค์สัญญา กับ วิลเลียมดยุคแห่งนอร์มันดี (William, Duke of Normandy) ให้เป็นทายาทของพระองค์ ทำให้

ขุนนางแองโกล-แซกซอนของอังกฤษที่เคยให้การสนับสนุน พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดไม่พอใจ ในปลายสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดเกิดการจลาจลวุ่นวายขึ้น โดยมีจุดประสงค์จะขับไล่ขุนนางนอร์มันออกจากราชอาณาจักรอังกฤษ ในที่สุดเอิร์ลกอดวินแห่งเวสเซกซ์ (Earl Godwin of Wessex) สามารถขจัดอิทธิพลของพวกนอร์มันได้ ใน ค.ศ. 1066 พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดสิ้นพระชนม์โดยไม่มีทายาท ขุนนางอังกฤษพร้อมใจอัญเชิญฮาโรล กอดวินสัน (Harold Godwinson) บุตรของเอิร์ลกอดวินให้เป็นกษัตริย์อังกฤษ แต่ถูกคัดค้านจากวิลเลียม ดยุกแห่งนอร์ม็องดี ที่อ้างว่าพระองค์มีสิทธิอันชอบธรรมในบัลลังก์อังกฤษเพราะทรงอ้างว่า ในค.ศ. 1052 พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดได้ตั้งให้วิลเลียมเป็นรัชทายาทอังกฤษ และในค.ศ. 1064 วิลเลียมดยุกแห่งนอร์ม็องดีได้ช่วยฮาโรลให้พ้นอันตรายจากเรือแตก ฮาโรลได้สาบานว่าจะยอมเป็นวาลซาลของวิลเลียม และช่วยให้วิลเลียมได้บัลลังก์อังกฤษ เพราะฉะนั้นถ้าฮาโรลยอมรับตำแหน่งกษัตริย์อังกฤษก็เป็นการละเมิดสัญญา ดังนั้นในค.ศ. 1066 วิลเลียมจึงยกทัพมายังเกาะอังกฤษ เอาชนะกองทัพฮาโรลได้ที่เมืองเฮสติ้ง (Hastings) และเดินทัพเข้ามาลอนดอน ในที่สุดขุนนางอังกฤษยอมรับวิลเลียมให้เป็นกษัตริย์อังกฤษ เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1066 พระองค์จึงได้พระนามว่า พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ผู้พิชิต (William I, The Conqueror, ค.ศ. 1066-1087)¹ นับว่าเป็นการเริ่มต้นการปกครองของพวกนอร์มันในอังกฤษ ในศตวรรษที่ 11 อังกฤษอยู่ภายใต้การปกครองของพวกนอร์มันระหว่าง ค.ศ. 1066-1154

การเมืองการปกครอง

กษัตริย์วิลเลียมที่ 1 แห่งอังกฤษต้องเผชิญกับการต่อต้านมีการกบฏจากขุนนางท้องถิ่น พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ต้องทำการปราบปรามอย่างรุนแรง เมื่อยึดที่ดินแห่งใดได้พระองค์จะนำมาแบ่งให้แก่พวกนอร์มัน มีผลทำให้ขุนนางแองโกล-แซกซอน อ่อนกำลังลงเป็นการลดอำนาจขุนนางท้องถิ่น ทำให้อำนาจกษัตริย์เพิ่มมากขึ้น เป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง (Centralization) อีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ได้เอาระบบการปกครองแบบฟิวดัล (Feudalism) จากยุโรปมาใช้ในอังกฤษ คือ ระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมที่มีพื้นฐานหรือข้อผูกพันระหว่างเจ้า (Lord) กับข้า (Vassal) โดยมีที่ดิน (Fief) เป็นพันธะผูกพันสำคัญ แต่ขณะเดียวกันอำนาจส่วนกลางยังคงอยู่ในมือของกษัตริย์ พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ทรงถือว่าพระองค์เป็นเจ้าของที่ดินอังกฤษตามหลักการปกครองแบบฟิวดัลและสิทธิแห่งชัยชนะ นับว่าเป็นการเริ่มการปกครองแบบปิรามิด (A Pyramid of Power) จุดอ่อนของระบบฟิวดัลของพวกนอร์มันที่ใช้ในอังกฤษคือ การให้สิทธิต่าง ๆ แก่ขุนนางเจ้าของแมนเนอร์เท่าเทียมกษัตริย์ เป็นสาเหตุให้เกิดการแข่งขันแก่งแย่งอำนาจระหว่างกษัตริย์และขุนนางตลอดมา

¹Thompson, PP.432-6.

พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่างของพวกแองโกล-แซกซอน เช่น สภาวิเทนาเกอโมต์ ซึ่งเปลี่ยนรูปมาเป็นสภาบริหารแผ่นดิน (The Great Council) ซึ่งเป็นสภาของขุนนางผู้ใหญ่และพระราชอาคันตุกะ

การปกครองส่วนภูมิภาค

มีลักษณะเช่นเดียวกับการปกครองของพวกแองโกล-แซกซอน เพียงแต่มีการแต่งตั้ง เซอร์ฟ (Sheriff) ไปควบคุมดูแลอีกทอดหนึ่ง ขุนนางท้องถิ่นไม่มีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองอย่างเต็มที่

พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ทรงควบคุมเจ้าและขุนนางที่พระองค์เริ่มปกครองประเทศ เช่น ห้ามการสร้างปราสาทโดยพลการ พระองค์โปรดให้มีการสร้างปราสาทตามหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อควบคุมขุนนางท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการสร้างหอคอยแห่งลอนดอน (Tower of London) ห้ามมีกองทัพส่วนตัว ห้ามศาลพิวตัลพิจารณาคดีอาญา ในค.ศ. 1087 พระองค์เชิญให้ขุนนางทั้งหมดเข้าเฝ้า และทำพิธีถวายคำสัตย์ปฏิญาณว่าจะจงรักภักดีต่อกษัตริย์เป็นสำคัญที่สุด ทำให้อำนาจและฐานะของกษัตริย์มั่นคงยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน

ด้านเศรษฐกิจและการคลัง

พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 โปรดให้มีการสำรวจสำมะโนครัวครั้งใหญ่ในอังกฤษ ในค.ศ. 1086 มีการเก็บบันทึกเป็นหลักฐาน เรียกว่า ดอมส์เดย์บุค (Domesday Book)¹ เป็นเอกสารที่เจ้าของที่ดินจะต้องเปิดเผยทรัพย์สินต่าง ๆ ที่อยู่ในความครอบครองทั้งหมด มีผลทำให้พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 สามารถพิจารณาจัดเก็บภาษีที่ดินได้อย่างรอบคอบ

การเก็บภาษี สภาจัดเก็บภาษีหลายประเภท จัดทำให้รัดกุมมากขึ้น ภาษีที่เก็บในสมัยนี้ ได้แก่

ภาษีทอลเลจ (Tallage) เป็นภาษีเก็บจากชาวนา

ภาษีคารูเกจ (Carucage) เป็นภาษีที่ดินที่เก็บจากการเพาะปลูกได้ทุก ๆ 100 เอเคอร์ เก็บภาษีนี้นั้นแทนภาษีเดนกิสที่ยกเลิกไป

ภาษีสคูเทจ (Scutage)¹ เป็นภาษีที่พวกพระเสี้ยให้แก่รัฐบาลแทนการเข้ามารับใช้ด้วยตนเองตามระบบพิวตัล

ภาษีซาลาดิน ไทท์ (Saladin Tithe) เป็นภาษีที่เก็บเพื่อนำไปใช้ในสงครามครูเสด เพื่อต่อสู้กับซาลาดิน ผู้นำของเซลจุก เตอร์ก โดยจะเก็บ 1 ใน 10 ของผลประโยชน์ตลอดปี และ

¹Easton, P.721.

เก็บจากทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายได้

เกี่ยวกับที่ดิน เมื่อพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ปกครองอังกฤษ พระองค์จะแบ่งที่ดินออกเป็นหลายส่วนดังนี้ คือ

ที่ดิน 1 ใน 6 ของที่ดินทั้งหมดเป็นที่ดินส่วนพระองค์

ที่ดิน 1 ใน 2 ให้พวกขุนนางนอร์มันถือครอง

ที่ดิน 1 ใน 4 ให้พวกพระถือครอง

ส่วนที่ดินที่เหลือคืนให้แก่เจ้าของเดิม

ด้านศาสนา

พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ปฏิเสธการเป็นวัลซาลของสันตะปาปา เพราะต้องการให้การปกครองอังกฤษของพระองค์ศักดิ์สิทธิ์ และต้องการควบคุมการแต่งตั้งพระราชาคณะในอังกฤษ คำสั่งของสันตะปาปาจะต้องผ่านการอนุมัติจากกษัตริย์ จึงจะมีผลบังคับใช้ในอังกฤษ ศาสนาจะขับไล่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากกษัตริย์ไม่ได้ วัดในดินแดนอังกฤษจะนับถือสันตะปาปาองค์ใหม่โดยกษัตริย์ไม่อนุมัติไม่ได้ พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ทรงยอมศาสนาเพียงอย่างเดียว คือ การส่งเงินไปให้โรมเท่านั้น พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ทำการแข็งข้อต่อศาสนาได้สำเร็จ เพราะพระองค์เป็นกษัตริย์ที่เข้มแข็งและมีบาทหลวงแลนฟรัง (Lanfranc) ซึ่งดำรงตำแหน่งอาร์คิบิชอปแห่งแคนเทอเบอรี ประมุขทางศาสนาในอังกฤษเป็นผู้สนับสนุน นอกจากนี้สภาทฤษฎีศาสตร์ของเกาะอังกฤษมีส่วนช่วยสำคัญที่ทำให้อำนาจสันตะปาปาไม่สามารถบังคับอังกฤษได้

กฎหมายและการศาล

กฎหมายที่ออกโดยสภาบริหารแผ่นดิน (The Great Council) เรียกว่าพระราชบัญญัติ (Statute) มีความสำคัญที่สุด ส่วนกฎหมายที่ออกโดยกษัตริย์หรือองคมนตรีสภา (Privy Council) เรียกว่า พระราชกำหนด (Ordinance) มีผลใช้บังคับได้ แต่จะล้มเลิกพระราชบัญญัติไม่ได้ กฎหมายการเก็บภาษีเป็นไปตามระบบฟิวด์ล

ศาลมี 4 ประเภท คือ

ศาลท้องถิ่น เช่น ศาลมณฑล (Court of Shire) ศาลร้อย (Court of Hundred)

ศาลฟิวด์ล หรือศาลแมนเนอร์ (Feudal หรือ Manorial Court) มีเจ้าของที่ดิน (Landlord) เป็นผู้พิพากษา ศาลฟิวด์ลส่วนใหญ่พิจารณาคดีแพ่งเท่านั้น

ศาลหลวง แบ่งเป็น ศาลหลวงสามัญ จัดตั้งชั่วคราวในท้องถิ่นที่มีคดีเกิดขึ้น ศาลหลวงมีหน้าที่สำคัญ 3 อย่าง คือ

1. เป็นศาลฎีกา เมื่อคู่กรณีไม่พอใจการตัดสินของศาลอื่น ๆ มีสิทธิยื่นฎีกาไปยังศาลหลวงได้
2. พินาศาคคีระหว่างหัวหน้าถือที่ดิน (Tenants in Chief)
3. พินาศาคคีสำคัญ ๆ เช่น คดีอาญา ซึ่งถือว่าเป็นการทำลายความสงบสุขของแผ่นดิน

ศาลศาสนา พินาศาคคีเฉพาะคนในศาสนา โดยมีบทลงโทษไม่หนักมากและไม่มีการตัดสินโทษประหาร

อังกฤษภายใต้การปกครองของราชวงศ์เพลนทาจิเน็ต

พระเจ้าเฮนรีที่ 2 (Henry II, ค.ศ. 1154-1189)¹ เป็นกษัตริย์อังกฤษได้กรรมสิทธิ์ครอบครองที่ดินกว้างขวาง เนื่องจากการรับมรดกและการอภิเษกสมรส การได้ดินแดนจำนวนมากในฝรั่งเศส เช่น แคว้นนอร์ม็องดีจากพระมารดา แคว้นอองจูจากพระบิดา แคว้นบัวตูอควิแตน และทัสคานีจากการอภิเษกกับเจ้าหญิงอีลีเนอร์แห่งอควิแตน ได้แคว้นบริทานีจากการรบ ดินแดนเหล่านี้รวมเรียกว่า จักรวรรดิเพลนทาจิเน็ต (Plantagenet Empire) นอกจากนี้พระเจ้าเฮนรีที่ 2 มีอำนาจเหนือแคว้นเวลส์ ไอร์แลนด์ และสกอตแลนด์ กล่าวได้ว่า พระเจ้าเฮนรีที่ 2 เป็นกษัตริย์อังกฤษที่มีฐานะเป็นข้า (Vassal) ของกษัตริย์ฝรั่งเศส แต่มีดินแดนมากกว่ากษัตริย์ฝรั่งเศสที่มีฐานะเป็นเจ้า (Lord) ของพระเจ้าเฮนรีที่ 2 ในดินแดนฝรั่งเศส

พระเจ้าริชาร์ดที่ 1 หรือพระเจ้าริชาร์ดใจสิงห์ (Richard I หรือ Richard, The Lion-Hearted, ค.ศ. 1189-1199)² เป็นกษัตริย์อังกฤษที่มีชื่อเสียงทั่วยุโรปเพราะเสด็จไปทำสงครามครูเสดครั้งที่ 3 (The Third Crusade, ค.ศ. 1189-1192) พระองค์ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในยุโรปมากกว่าอยู่ในประเทศอังกฤษ นอกจากนี้ทรงถูกจับเป็นนักโทษของกษัตริย์เฮนรีที่ 6 แห่งเยอรมัน หลังกลับจากสงครามครูเสดเป็นเวลา 2 ปี ตั้งแต่ค.ศ. 1192-1194 ชาวอังกฤษต้องไถ่ตัวพระองค์คืนมา การบริหารประเทศอังกฤษส่วนใหญ่จะอยู่ในอำนาจของเจ้าชายจอห์น พระอนุชา ลักษณะการปกครองอังกฤษสมัยนี้มีลักษณะเป็นแบบคู่ (Dual Monarchy) ประชาชนไม่พอใจ กลุ่มขุนนางที่นิยมพระเจ้าริชาร์ดนำโดยวิลเลียม ลองแชม (William Longchamp) และฮิวเบิร์ต วอลเตอร์ (Hubert Water) ต่อด้านรัฐบาลของเจ้าชายจอห์น เกิดเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สำคัญคือเรื่องโรบินฮู้ด (Robinhood)

¹Thompson, P.448.

²Thompson, PP.455-6

พระเจ้าจอห์น (John, ค.ศ. 1199-1216) ได้เป็นกษัตริย์อังกฤษต่อจากพระเจ้าริชาร์ดที่ 1 โดยการทำสงครามแย่งราชสมบัติกับเจ้าชายอาเธอร์ ดยุกแห่งบริทานี (Arthur, Duke of Brittany) พระเชษฐาองค์โตโดยได้รับการช่วยเหลือจากพระเจ้าฟิลิปที่ 2 แห่งฝรั่งเศส เจ้าชายอาเธอร์ถูกประหารชีวิตในค.ศ. 1203 พระเจ้าฟิลิปที่ 2 ในฐานะเจ้า (Lord) เรียกพระเจ้าจอห์นในฐานะข้า (Vassal) เพราะถือครองที่ดินในฝรั่งเศส มาได้ส่วน แต่พระเจ้าจอห์นปฏิเสธ พระเจ้าฟิลิปที่ 2 จึงประกาศยึดครองดินแดนของอังกฤษในฝรั่งเศส พระเจ้าจอห์นไม่สามารถต่อสู้ได้ จึงต้องเสียจักรวรรดิเฟลนทาจิเน็ต ได้แก่ แคว้นนอร์มันดี อองจู บัวตู อควิตัน ทัสคานี และบริทานีในค.ศ. 1204 ทำให้อังกฤษเสียเกียรติยศมาก แต่ก็มีผลทางอ้อมคือ ทำให้ขุนนางอังกฤษเลิกสนใจดินแดนในยุโรป และหันมาสนใจเหตุการณ์ภายในอังกฤษมากขึ้น

ต่อมาพระเจ้าจอห์นมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับสันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 (Innocent III) เนื่องจากพระเจ้าจอห์นปฏิเสธที่จะยอมรับสังฆราชสตีเฟน แลงตัน (Stephen Langton) เป็นอาร์คบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี ในค.ศ. 1206 สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 ได้ประกาศให้ประเทศอังกฤษเป็นดินแดนนอกศาสนา (Interdict) พระเจ้าจอห์นก็ยังไม่เชื่อฟัง กลับริบทรัพย์สินของพระบาทหลวงที่เข้าข้างสันตะปาปา ดังนั้นในค.ศ. 1204 สันตะปาปาจึงขับไล่พระเจ้าจอห์นออกจากศาสนา (Excommunicate) และประกาศถอนพระเจ้าจอห์นออกจากตำแหน่งกษัตริย์ โดยให้พระเจ้าฟิลิปที่ 2 แห่งฝรั่งเศสเป็นผู้ดำเนินการลงโทษ พระเจ้าฟิลิปที่ 2 เตรียมตัวมาปราบปรามอังกฤษ พระเจ้าจอห์นต้องเผชิญกับการแข็งข้อของขุนนางภายในประเทศ ในที่สุดพระองค์ต้องเสด็จไปขอขมาโทษต่อสันตะปาปาในค.ศ. 1213 และยอมรับแลงตันเป็นอาร์คบิชอป

หลังจากเหตุการณ์ด้านศาสนาเรียบร้อยแล้ว พระเจ้าจอห์นคิดทำสงครามกับฝรั่งเศส เพื่อเอาดินแดนที่เสียไปคืนมาในค.ศ. 1214 อังกฤษประกาศสงครามกับฝรั่งเศส อังกฤษต้องการเงินจำนวนมาก จึงต้องมีการเก็บภาษีเพิ่มมากขึ้น แต่พวกเขาและขุนนางอังกฤษไม่ร่วมมือด้วย เพราะไม่เห็นทางที่จะรักษาดินแดนในฝรั่งเศสไว้ได้ เมื่อพระเจ้าจอห์นยืนยันต้องการเอาเงินเพิ่ม พวกเขาและขุนนางอังกฤษได้ร่วมมือกันบังคับพระเจ้าจอห์นให้เซ็นสัญญาในเอกสารสำคัญที่เรียกว่า **มหาบัตรแมกนา คาร์ตา (Magna Carta)**¹ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 1215 มีข้อความสำคัญที่เป็นรากฐานของประชาธิปไตยอังกฤษ เน้นถึงเสรีภาพของประชาชน ทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกัน ทางด้านกฎหมาย มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยระบบลูกขุน การเก็บภาษีพิเศษนอกเหนือจากระบบระบบพิวตัลจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาบริหารแผ่นดิน (The Great Council) พระเจ้าแผ่นดินจะไม่มีอำนาจไม่จำกัดอีกต่อไป นอกจากนี้ข้อความบางตอนไม่เด่นชัด เท่ากับ

¹Thompson, P.457

เปิดโอกาสให้คนรุ่นหลังได้ขยายความเกี่ยวกับเสรีภาพและประชาธิปไตย มีการเพิ่มเติมข้อความอื่น ๆ อีกประมาณ 40 ครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งหมายถึงการมีกรณีพิพาทระหว่างกษัตริย์กับขุนนางที่สามารถตกลงได้โดยสันติ กล่าวสรุปได้ว่า มหาบัตรแมคนา คาร์ตา เป็นจุดเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของอังกฤษที่สำคัญในยุคกลาง

พระเจ้าเฮนรี่ที่ 3 (Henry III, ค.ศ. 1216-1272)¹ ในสมัยนี้อังกฤษมีเรื่องพิพาทกับสงครามในต่างประเทศและมีปัญหาเกี่ยวกับศาสนา พระเจ้าเฮนรี่ที่ 3 จึงต้องพึ่งขุนนางอังกฤษเพื่อขอเพิ่มภาษีใหม่ ทำให้พวกขุนนางยื่นข้อเสนอที่เรียกว่า Provision of Oxford, ค.ศ. 1258 กำหนดการทำงานของรัฐบาล อำนาจของข้าราชการในตำแหน่งสำคัญ ๆ การปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดว่า เซอร์ฟ (Sheriff) เป็นตำแหน่งขุนนางในท้องถิ่นที่จะต้องเปลี่ยนทุกปี แทนที่จะเป็นคนสนิทของกษัตริย์ ข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านี้แสดงว่าขุนนางพยายามกุมอำนาจของประเทศ ต่อมาเกิดความแตกแยกกันระหว่างกลุ่มกษัตริย์และขุนนางจนเกิดสงครามกลางเมือง ค.ศ. 1262 พระเจ้าเฮนรี่ที่ 3 ถูกจับเป็นขลย กลุ่มขุนนางนำโดย **ไซมอน เดอ มงฟอร์ต (Simon de Montfort, ค.ศ. 1262-1265)** มีอำนาจ ได้นำเอาการปกครองระบอบคณาธิปไตย (Oligarchy) มาใช้ปกครองอังกฤษ เรียกประชุมสภาบริหารแผ่นดิน ประกอบด้วย สภาขุนนาง (The Lords) และสภาสามัญ (The Commons) เรียกประชุมสภาสมาชิกทุกกลุ่มในอังกฤษ ตั้งแต่พระบาทหลวง ขุนนาง อัศวิน พ่อค้า และสามัญชน ในครั้งนี้กษัตริย์ยอมรับว่าสภามีส่วนร่วมในการปกครองอังกฤษ โดยเฉพาะเรื่องการเก็บภาษีอากร ชนชั้นต่าง ๆ ของอังกฤษมีสิทธิในการปกครองมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นอีกก้าวหนึ่งที่ทำให้อังกฤษออกจากระบบฟิวคัล

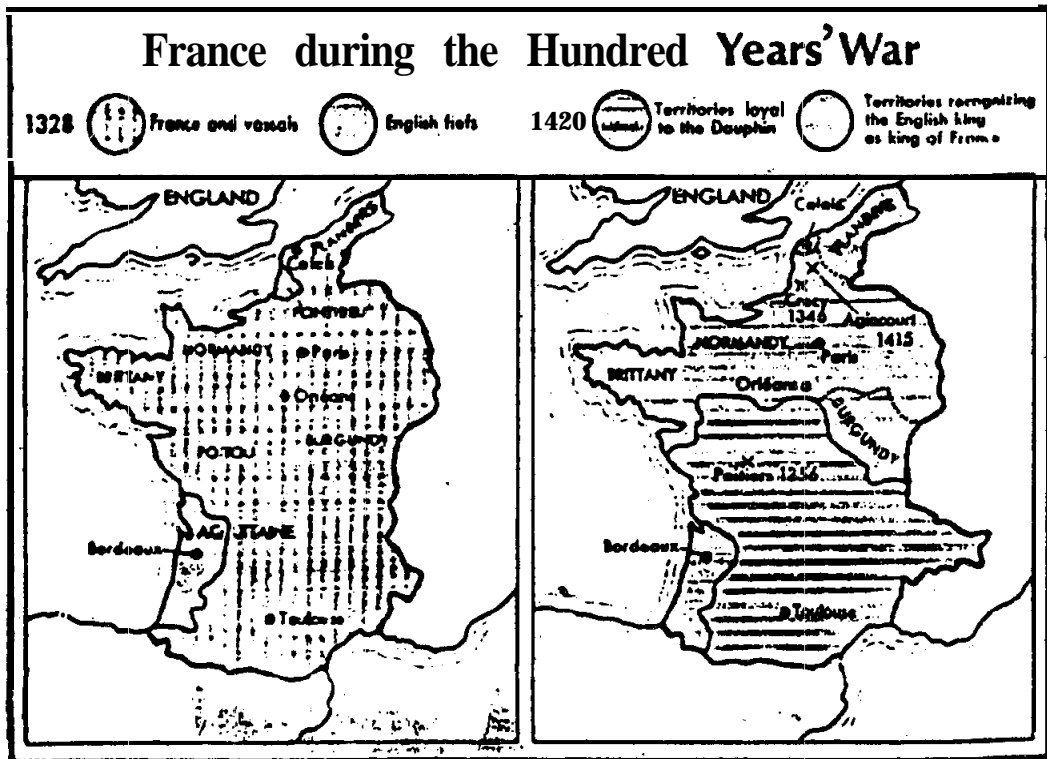
ในระยะเวลาประมาณ 100 ปีระหว่างค.ศ. 1272-1377 อังกฤษมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วเมื่ออังกฤษชนะดินแดนเวลส์แล้วในค.ศ. 1282 อังกฤษได้นำกฎหมายและประเพณีอังกฤษมาใช้ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 ทรงมอบไอรสองโคได้ให้แก่ชาวเวลส์ในฐานะเจ้าชายแห่งเวลส์ (The Prince of Wales) เป็นประเพณีสืบต่อมาจนทุกวันนี้ที่เป็นตำแหน่งรัชทายาทแห่งราชบัลลังก์อังกฤษด้วย เมื่อ ค.ศ. 1295 เริ่มมีรัฐสภาตัวอย่าง (The Model Parliament) เป็นรัฐสภาสถาปัตยกรรมใหม่แห่งแรกที่มีผู้แทนของประชาชนเป็นคนธรรมดา (The Common Men) เข้าร่วมประชุมกับขุนนางและพระ ความคิดในเรื่องนี้ไซมอน เดอ มงฟอร์ตเป็นผู้คิดริเริ่มขึ้น พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 ทรงรับเอาหลักการนี้มาดำเนินงานให้เป็นจริงขึ้น จึงมีผู้ให้ชื่อรัฐสภาแห่งนี้ว่ารัฐสภาตัวอย่าง เอ็ดเวิร์ดที่ 1 (The Model Parliament of Edward 1)

¹Thompson, P. 459.

สมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 และสงครามร้อยปี

ในสมัยนี้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น คือ สงครามร้อยปี (The Hundred Years' War, ค.ศ. 1337-1453) ระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส กินระยะเวลาประมาณ 100 ปี มีสาเหตุสำคัญสืบเนื่องกันมากมายประการ คือ

1. การที่อังกฤษตั้งแต่สมัยราชวงศ์เพลนทาเจนเน็ต มีที่ดินจำนวนมากอยู่ในดินแดนฝรั่งเศส ทำให้กษัตริย์ฝรั่งเศสต้องการได้ที่ดินเหล่านี้คืน
2. กษัตริย์อังกฤษคือ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 3 (Edward II, ค.ศ. 1327-1377) เรียกร้องสิทธิในราชบัลลังก์ฝรั่งเศส โดยการอ้างสิทธิทางพระราชมารดา
3. อังกฤษไม่พอใจฝรั่งเศสหลายเรื่อง เช่น ฝรั่งเศสให้การช่วยเหลือสกอตแลนด์ทำสงครามกับอังกฤษ และฝรั่งเศสได้ขบวนการค้าขนสัตว์และเหล้าองุ่นระหว่างอังกฤษกับแฟลนเดอร์

ภาพแผนที่ฝรั่งเศสในระหว่างสงครามร้อยปี

สงครามร้อยปีกินระยะเวลานานมาก มีการรบครั้งสำคัญหลายครั้ง เช่น อังกฤษรบชนะฝรั่งเศสในการรบที่เมืองเครซี (Crecy)¹ ค.ศ. 1346 และที่เมืองบัวติเย (Poitiers)² ค.ศ. 1356 และที่เมืองอะแจนกูร์ต (Agincourt) ค.ศ. 1415 อังกฤษได้เมืองท่าคาลีส (Calais) จากฝรั่งเศส การรบชนะของวีรสตรีฝรั่งเศสคือ โจน ออฟ อาร์ค (Joan of Arc) ที่ขับไล่กองทัพอังกฤษออกจากมณฑลลอว์ลีองได้ในค.ศ. 1429 แต่ต่อมาศาลศาสนาของฝรั่งเศสกล่าวหาว่าเธอเป็นแม่มด เธอถูกเผาทั้งเป็นที่เมืองรูอง (Rouen) ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1431

ในระหว่างสงครามร้อยปี มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในยุโรป คือการเกิดโรคระบาดกาฬโรค (Black Death)³ ระหว่าง ค.ศ. 1347-1349 กาฬโรคระบาดได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกที่อิตาลีใน ค.ศ. 1347 เชื้อโรคนี้ได้แพร่มาจากตะวันออกและบริเวณคาบสมุทรไครเมีย แล้วกระจาย

ภาพกาฬโรคระบาด

อย่างรวดเร็วไปยังยุโรปตะวันตก ได้แก่ เยอรมัน ฝรั่งเศส สเปน และอังกฤษ ประชาชนล้มตายเป็นจำนวนมากตั้งแต่ 1 ใน 8 จนถึง 1 ใน 3 ของประชากรยุโรปทั้งหมด มีผลทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน การทำไร่นาหยุดชะงัก ชาวไร่ชาวนาเริ่มต่อรองราคาจากขุนนางเจ้าของที่ดิน ทาสติดที่ดินที่เรียกร็องอิสระ และชาวชนบทอพยพมาหางานทำในเมืองใหญ่จำนวนมาก มีผลทำให้ระบบฟิวดัลเสื่อมสลายไปจากยุโรป

¹Easton, P. 882.

²Easton, P. 883.

³Easton, P. 738.

สงครามร้อยปีสิ้นสุดในค.ศ 1453 กองทัพอังกฤษถอนตัวออกจากประเทศฝรั่งเศส อังกฤษเหลือแต่เมืองท่าคาเลส์เพียงเมืองเดียวในดินแดนฝรั่งเศส

ผลสำคัญของสงครามร้อยปีคือ กระตุ้นให้ชาวอังกฤษเกิดความรู้สึกรักชาติ ภูมิใจในชาติ และมีความรู้สึกชาตินิยมมากขึ้น โดยเฉพาะการรบชนะที่เมืองเครซีและอะแจงกูต์ ต่อมาเมื่ออังกฤษต้องเสียเมืองต่าง ๆ ในดินแดนฝรั่งเศส ทำให้กษัตริย์อังกฤษหันมาสนใจการพัฒนาภายในประเทศให้เจริญยิ่งขึ้น มากกว่าที่จะไปสนใจเรื่องราวบนภาคพื้นยุโรป

สงครามดอกกุหลาบ

หลังจากสงครามร้อยปียุติได้เพียง 2 ปี อังกฤษต้องประสบกับความยุ่งยากภายในประเทศอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเกิดสงครามกลางเมืองที่เรียกว่า สงครามดอกกุหลาบ (War of the Roses, ค.ศ. 1455-1485)¹ เนื่องจากการแย่งราชบัลลังก์ระหว่างราชวงศ์ยอร์ก (House of York) ซึ่งใช้ดอกกุหลาบขาวเป็นสัญลักษณ์ กับราชวงศ์แลงคาสเตอร์ (House of Lancaster) ซึ่งใช้ดอกกุหลาบแดงเป็นสัญลักษณ์ สงครามดอกกุหลาบใช้เวลานานถึง 30 ปี ที่ขุนนางทั้งสองตระกูลนำกองทัพของตนเข้าต่อสู้กัน สงครามครั้งนี้ไม่ได้กระทบกระเทือนต่อการดำเนินชีวิตของชาวอังกฤษโดยทั่วไปมากนัก ราชบัลลังก์อังกฤษสลับเปลี่ยนผู้ขึ้นครองราชย์กันในระหว่างสองตระกูลบ่อย ๆ โดยรัฐสภามักจะตกอยู่ใต้อิทธิพลของฝ่ายชนะตลอดมา พระเจ้าริชาร์ดที่ 3 นับเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์ยอร์กที่ขึ้นครองอังกฤษและทรงถูกฆ่าตายจากการรบที่ทุ่งบอสเวิร์ธ (Bosworth Field) ภายใต้การนำของกองทัพเจ้าชายเฮนรี ทิวดอร์ (Henry Tudor) ซึ่งต่อมาขึ้นครองราชย์มีพระนามว่า พระเจ้าเฮนรีที่ 7 (Henry VII, ค.ศ. 1485-1509) ราชบัลลังก์อังกฤษมั่นคงขึ้น มีการประสานรอยร้าวระหว่างตระกูลแลงคาสเตอร์กับตระกูลยอร์กเข้าด้วยกัน โดยการอภิเษกสมรสระหว่างพระเจ้าเฮนรีที่ 7 กับเจ้าหญิงเอลิซาเบธแห่งยอร์ก (Elizabeth of York) พระเจ้าเฮนรีที่ 7 ทรงจัดระบบการปกครองใหม่ ลดอำนาจและสิทธิของขุนนาง ส่งเสริมระบบข้าราชการและทำให้สถาบันกษัตริย์เป็นที่รวมหัวใจและสัญลักษณ์ของชาติ ส่วนทางด้านศาสนา มีการตัดขาดจากสถาบันของสันตะปาปาโดยเด็ดขาดในสมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 8 (Henry VIII, ค.ศ. 1509-1547) เมื่ออังกฤษปฏิรูปศาสนา จัดตั้งศาสนาแองกลิกัน (Anglican Church) แยกออกจากศาสนาโรมันคาทอลิกที่โรม ทำให้อังกฤษเป็นรัฐอธิปไตยอย่างแท้จริง

สงครามดอกกุหลาบเป็นผลให้อังกฤษสามารถตั้งอำนาจกลับเข้าสู่ส่วนกลางได้ พระเจ้าเฮนรีที่ 7 นอกจากจะเป็นแม่ทัพที่สามารถแล้ว ยังเป็นผู้ปกครองที่เข้มแข็งด้วยพระองค์ประกาศ

¹Easton, P.735

ว่าขุนนางไม่มีสิทธิดำเนินคดีอีกต่อไป การตัดสินคดีขึ้นอยู่กับอำนาจของรัฐบาลกลางที่มีคณะลูกขุนพิจารณาคดีต่าง ๆ ในขณะที่เดียวกันกษัตริย์มีอำนาจที่จะออกกฎหมายและประกาศใช้โดยไม่ต้องคำนึงถึงจารีตประเพณีเก่า ๆ พระเจ้าเฮนรี่ที่ 7 ทรงเข้าไปมีอำนาจในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นทั้งหมดที่เคยอยู่ใต้อำนาจของพวกขุนนางโดยได้รับการสนับสนุนจากชาวอังกฤษโดยทั่วไป นับได้ว่าเป็นการสถาปนาระบบราชาธิปไตยยุคใหม่ในอังกฤษให้เข้มแข็งขึ้น เป็นการฟื้นฟูชื่อเสียงของกษัตริย์และทำให้ชาวอังกฤษเกิดความรักชาติมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมการเรียนรู้ 4

1. ให้นักศึกษาวาดภาพแผนที่ประเทศอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 18 พร้อมทั้งบอกที่ตั้งของแคว้นสำคัญ ๆ ในสมัยนี้
2. ให้นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเรื่องพัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนอังกฤษระบบกษัตริย์ และระบบรัฐสภาที่ดำเนินงานบริหารประเทศร่วมกันว่ามีผลดีมาน้อยเพียงไรต่อการเมือง การปกครองของอังกฤษในเวลาต่อมา
3. ให้นักศึกษาอธิบายสาเหตุและผลของสงครามร้อยปี (The Hundred Years' War ค.ศ. 1337-1453) ว่ามีผลต่ออังกฤษอย่างไร

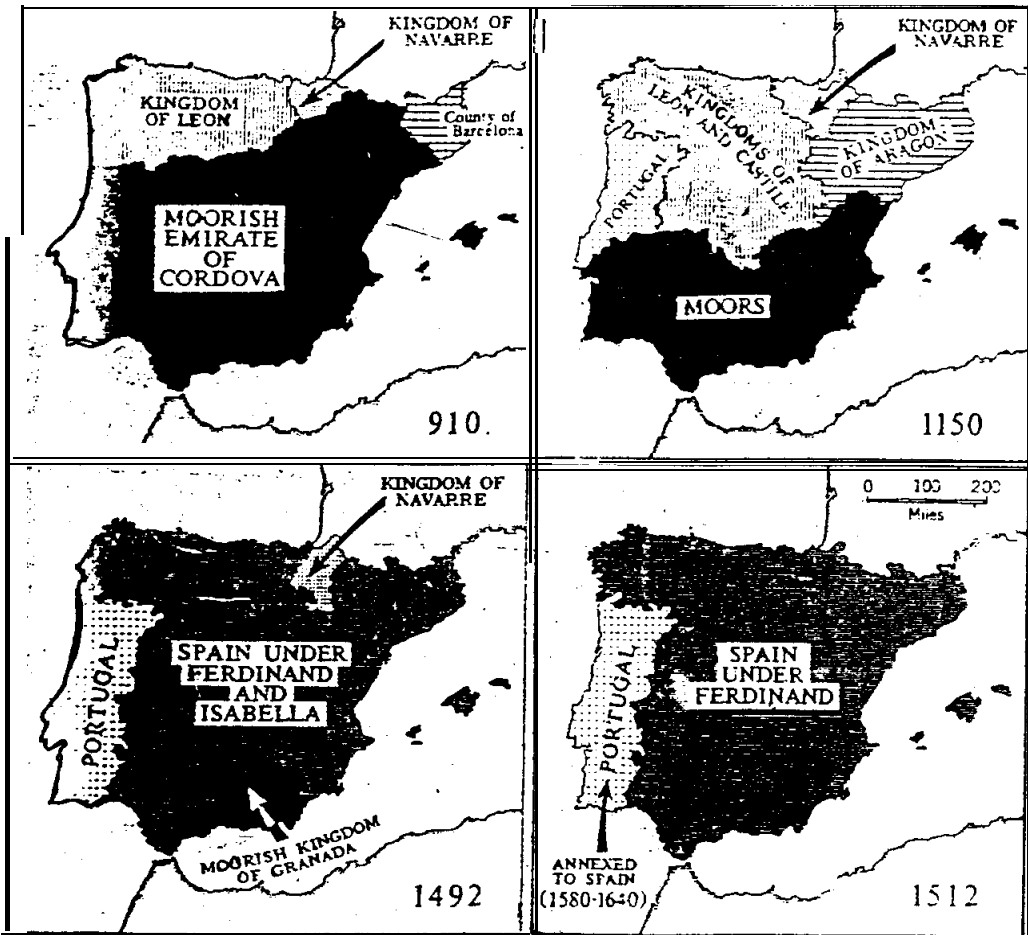

ภาพแผนที่ฝรั่งเศส สเปน และอังกฤษ ค.ศ. 1328

5. พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนสเปน¹

ในศตวรรษที่ 5 เป็นระยะเวลาที่พวกอนารยชนเยอรมัน เผ่าวิสิกอทที่เคยมีอำนาจในคาบสมุทรอิตาลีและแคว้นกอล ได้เข้ามาอยู่ในคาบสมุทรไอบีเรีย จัดตั้งอาณาจักรวิสิกอท

¹Cran Brinton, John B. Christopher and Robert W. Wolff, *A History of Civilization*. 3rd. (New Jersey: Prentice Hall, Inc. 1967), P.396.

ภาพแผนที่สเปนระหว่าง ค.ศ. 910-1512

ปัจจุบันคือสเปนและโปรตุเกส อาณาจักรวิสิกอทมีอำนาจอยู่ระหว่าง ค.ศ. 466-711 ในศตวรรษที่ 6 พวกวิสิกอทต้องเสียแคว้นอควิแตนให้แก่พวกแฟรงค์ พวกวิสิกอทนับถือศาสนาคริสต์แบบเอเวเรียน (Arianism) จึงเกิดเป็นศัตรูกับโรม ผู้เผยแพร่ศาสนาคริสต์และมีความวุ่นวายภายในอาณาจักร ต่อมาพวกวิสิกอทมานับถือศาสนาคริสต์แบบคาทอลิกและมีการสร้างมหาวิหารแห่งโทเลโด (Toledo) เพื่อเฉลิมฉลองเหตุการณ์นี้ด้วย

ในศตวรรษที่ 7 มีพัฒนาการ การผสมกลมกลืนระหว่างพวกวิสิกอทกับคนพื้นเมืองเดิมในสเปน มีการยกฐานะภาษาละตินเป็นภาษาราชการของราชสำนัก อาณาจักรวิสิกอทเริ่มมีความเป็นปึกแผ่นภายใน

ในศตวรรษที่ 8 ประมาณ ค.ศ. 711 พวกอาหรับหรือพวกซาราเซ็นนับถือศาสนาอิสลามจากแอฟริกาภาคเหนือได้ข้ามช่องแคบยิบรอลต้าเข้ามาโจมตีคาบสมุทรไอบีเรีย ในขณะที่

พวกวิสิกอทกำลังทำสงครามกับพวกแฟรงค์และพวกบาสก์ จึงเป็นโอกาสให้พวกมุสลิมเข้ายึดครองเมืองใหญ่ เช่น เมืองเซวิลล์ (Seville) คอร์ดอวา (Cordova) และโทเลโด (Toledo) โดยปราศจากการต่อต้านจากขุนนางสเปน พวกมุสลิมที่แต่งงานกับชาวพื้นเมืองสเปน เรียกว่าพวกมัวร์ (Moors) ได้มีอำนาจอยู่ในสเปนประมาณ 4-500 ปี สเปนกลายเป็นศูนย์กลางความเจริญของพวกมุสลิมในยุโรปตะวันตก โดยมีเมืองคอร์ดอวาเป็นศูนย์กลางของศิลปวิทยาการอิสลาม มีสถาบันการศึกษา หอสมุด ศิลปวัฒนธรรมอิสลาม สเปนอยู่ใต้อำนาจของพวกอาหรับ และกลายเป็นศัตรูสำคัญของอาณาจักรแฟรงค์ตั้งแต่สมัยพระเจ้าชาร์ลส์ มาร์เตลล์ จนถึงสมัยชาร์ลเลอมาญูที่ไม่อาจปราบพวกมัวร์ได้อย่างราบคาบ

สเปนภายใต้การยึดครองของพวกมัวร์ไม่ได้มีบทบาทสำคัญต่อการเมืองยุโรปมากนัก จนกระทั่งศตวรรษที่ 12 ในระหว่าง ค.ศ. 1137-1179 พวกคริสเตียนได้รวมดินแดนตะวันตก ขอบคาบสมุทรไอบีเรียให้เป็นปึกแผ่น จัดตั้งอาณาจักรโปรตุเกส (Portuguese) ต่อมาในศตวรรษที่ 13-14 พวกคริสเตียนสามารถช่วงชิงดินแดนต่าง ๆ ในคาบสมุทรคืนมาได้ เกิดเป็นรัฐเล็ก ๆ จำนวนมาก ได้แก่ คาสตีล (Castile) เลออน (Leon) อรากอน (Aragon) คอร์ดอวา (Cordova) และกรานาดา (Granada) เป็นต้น โดยเฉพาะใน ค.ศ. 1469 มีการรวมสเปนเป็นชาติเดียวกัน โดยการอภิเษกสมรสระหว่างเจ้าชายเฟอร์ดินานด์แห่งอารากอน (Ferdinand of Aragon, 1479-1516) และเจ้าหญิงอิสซาเบลลาแห่งคาสตีล-เลออน (Isabella of Castile and Leon, 1474-1504) สเปนเริ่มมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในทางการเมือง โดยเฉพาะการแสวงหาอาณานิคมในทวีปใหม่ ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเกิดจากการได้แร่ทองคำและเงินจากพวกพื้นเมืองอินเดียนแดงในละตินอเมริกา และการค้าทาสจากแอฟริกา นอกจากนี้สเปนสถาปนาตนเองเป็นผู้พิทักษ์ศาสนาคริสต์ให้พ้นภัยจากพวกนอกศาสนาเช่น อิสลาม ยิว และพวกนอกรีตของคริสต์เอง มีการจัดตั้งระบบตรวจสอบความเชื่อและศรัทธาในศาสนา เรียกว่า อินควิชิชัน (Inquisition) ต่อมาเมื่อพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 (Charles I) เป็นกษัตริย์สเปนร่วมกับพระราชมารดา คือพระนางอิสซาเบลลา ในค.ศ. 1516 และในเวลาต่อมาได้รับเลือกให้เป็นจักรพรรดิแห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ มีพระนามว่าพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 5 (Charles V) ได้ครอบครองดินแดนส่วนใหญ่ของยุโรปจำนวนมาก เช่น สเปน เนเธอร์แลนด์ ออสเตรีย โบฮีเมีย และดินแดนของราชวงศ์แฮปส์เบิร์กทั้งหมด มีผลทำให้สเปนกลายเป็นชาติมหาอำนาจยิ่งใหญ่สูงสุดในต้นศตวรรษที่ 16

กิจกรรมการเรียนรู้ 5

ให้นักศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาท และผลงานของพระนางอิสซาเบลลา และพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ในการสร้างรัฐประชาชาติสเปน

สรุป

พัฒนาการรัฐประชาชาติในดินแดนฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี อังกฤษ และสเปน ในระหว่างศตวรรษที่ 9-15 การลดอำนาจขุนนางท้องถิ่นตามระบบฟีวตัล และในขณะเดียวกันเป็นการเพิ่มอำนาจกษัตริย์ส่วนกลางในสมัยเริ่มต้นยุคใหม่ ประมาณศตวรรษที่ 15 ประเทศที่พัฒนาเป็นรัฐประชาชาติได้สำเร็จ ได้แก่ ฝรั่งเศส อังกฤษ และสเปน (ซึ่งจะศึกษาในบทที่ 9 เรื่องวิวัฒนาการของระบบราชาธิปไตย) ส่วนเยอรมันและอิตาลียังเป็นดินแดนที่ขุนนางท้องถิ่น พระบาทหลวง ศาสนจักรและสันตะปาปามีบทบาทและอิทธิพลอย่างมาก จนไม่สามารถรวมชาติได้สำเร็จในระยะต้นของยุคใหม่ แต่มารวมชาติได้สำเร็จเป็นประเทศเยอรมันและประเทศอิตาลี ในกลางศตวรรษที่ 19

การประเมินผลท้ายบทที่ 8

1. จงอธิบายความหมาย (Meaning) และความสำคัญ (Significant) ของคำต่อไปนี้ มาให้เข้าใจ

- 1.1 Huge Capet
- 1.2 Joan of Arc
- 1.3 Holy Roman Empire of the German Nation
- 1.4 Theocratic Monarchy
- 1.5 Gerbert of Aurillac
- 1.6 Danegeld
- 1.7 Domesday Book
- 1.8 Simon de Montfort
- 1.9 Moors
- 1.10 Ferdinand and Isabella

2. จงกล่าวถึงการลดบทบาทและอิทธิพลของขุนนางท้องถิ่น ในขณะเดียวกันมีการเพิ่มอำนาจกษัตริย์ส่วนกลางในดินแดนฝรั่งเศส หรืออังกฤษ หรือสเปน ในตอนปลายยุคกลาง และตอนต้นยุคใหม่ ท่านเลือกอธิบายมาเพียงประเทศเดียว